

”Olette lumonnut minut”

Käännöstekstitysten toimivuus Joe Wrightin ohjaamassa elokuvassa Ylpeys ja ennakkoluulo

Veera Hytönen

Pro gradu -tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, englannin kieli

Turun yliopisto

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma, englannin kieli

Veera Hytönen

”Olette lumonnut minut” Käännöstekstitysten toimivuus Joe Wrightin ohjaamassa elokuvassa Ylpeys ja ennakkoluulo

Sivumäärät: 49

Tutkielma käsittelee käännöstekstitysten laatua eli niiden vastaavuutta alkuperäiseen tekstiin, toimivuutta käännöstekstityksinä sekä sopivuutta suomenkieliselle yleisölle. Tällä tutkielmalla halutaan selvittää, ovatko valitut käännöstekstitykset laadukkaita sekä onko julkaisualustalla merkitystä laadun kannalta. Tutkimuksen aineistona toimii Joe Wrightin ohjaama elokuva Ylpeys ja ennakkoluulo vuodelta 2005. Kyseisestä elokuvasta on valittu kaksi kohtausta, joiden käännöstekstityksiä tarkastellaan valittujen kriteerien kautta. Tarkasteltavat käännöstekstitykset on otettu suoratoistopalvelu Netflixistä sekä DVD-julkaisulta. Valittuja kohtauksia yhdistää elokuvan kaksi päähahmoa, Elizabeth Bennet sekä herra Darcy. Dialogit on valittu sillä perusteella, että vähintään toisella päähahmolla on repliikki ja repliikki liittyy toiseen päähahmoista tai on tälle sanottu. Analyysi tapahtuu Suomessa käytettyjen laatusuositusten, yhden Tiina Holopaisen toimivuuden tason eli viestillisyyden sekä Christopher Taylorin esittämien perspektiivien tulkinnan kautta.

Käännöstekstitysten tavoitteena on mahdollistaa elokuvan katsominen katsojalle, joka ei ymmärrä puhuttua kieltä. Molemmat valitsemani versiot ovat kriteerieni kannalta jollain tapaa toimivia, vaikka kummankin laadussa on ajoittain puutteita. DVD:llä julkaistuissa käännöstekstityksissä merkitys on huomioitu useammin, ja ne heijastavat henkilöihahmojen luonteenpiirteitä enemmän. Netflixissä julkaistuissa käännöstekstityksissä suositaan yksirivisiä ruututekstejä, mikä vaikuttaa henkilöihahmon repliikkien sekä tapahtumien kuvaamiseen. Laatusuositukset ovat kuitenkin suosituksia, joista voi poiketa tarvittaessa. Molemmat käännöstekstitykset täyttävät käännöstekstitysten tärkeimmän tehtävän, eli vieraskielinen katsoja pääsee katsomaan elokuvan ja ymmärtämään henkilöihahmojen repliikit. Laadukkaat käännöstekstitykset parantavat katsojakokemusta, mutta ne eivät ole välttämättömyys. Tästä huolimatta käännöstekstityksiin tulisi panostaa, jotta katsojat pääsevät syvemmälle elokuvan maailmaan ja saavat mahdollisimman autenttisen elokuvakokemuksen.

Avainsanat: av-kääntäminen, käännöstekstitys, toimivuus, laatu

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Teoria	9
2.1	Av-kääntämisen multimodaalisuus	9
2.2	Toimivuuden tasot	12
2.3	Av-kääntäjän rooli henkilöhahmojen välisessä suhteessa	13
2.4	Laatusuositukset	14
3	Aineisto ja metodi	16
3.1	Ylpeys ja ennakkoluulo	17
3.2	Tutkielman analyysistä	18
4	Analyysi	21
4.1	Tanssiaiset	21
4.1.1	Yläluokan saapuminen tanssiaisiin	22
4.1.2	Ensimmäiset sanat	26
4.1.3	Salaiset mielipiteet	28
4.1.4	Runoudesta rakkauteen	33
4.2	Rakkautta yli niityn	37
4.3	Yhteenveto	43
5	Johtopäätökset	47
	Lähteet	51

1 Johdanto

Kääntäjä toimii viestinvälittäjänä kahden kielen välillä. Hän mahdollistaa sen, että kaikki saavat nauttia vieraskielisestä sisällöstä, joka muuten jäisi kieltä osaamattoman henkilön ulottumattomiin. Perinteisesti kääntäjä nähdään henkilönä, joka kääntää kirjoitetun tekstin – kuten ohjelmanuaalin tai kirjan – toiselle kielelle. Tutkielmassani käsittelen toisenlaista kääntämisen muotoa; audiovisuaalista kääntämistä eli lyhyemmin av-kääntämistä.

Kääntämisestäkin käytän vielä toista, tarkentavaa termiä; tekstityskääntämistä.

Tekstityskääntämisessä kääntäjä kääntää tekstin toiselle kielelle, mutta kääntäminen tapahtuu eri formaattien välillä; puhuttu kieli muuttuu kirjoitetuksi. Kenneth Loparo ja Gunilla Anderman käsittelevät av-kääntämistä kirjassaan “*Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*” (2008) ja määrittelevät av-kääntämisen termin yksinkertaisesti niin, että ohjelman oma ääniraita säilyy, mutta ruudulle lisätään puheeseen perustuva käännosteksti (Loparo & Anderman 2008, 4). Yleinen harhaluulo on, että tekstityskääntäminen sisältää vain puhutun kielen kääntämisen tekstimuotoon. Todellisuudessa av-kääntäjä huomioi puheen lisäksi myös kuvan sekä äänen, johon sisältyy muun muassa musiikki. Ruututeksti tai repliikki on ruudulla näkyvä, yksi- tai kaksirivinen teksti, joka sisältää ruudulla kuullun sekä nähdyn asian (Käännostekstitysten laatusuositukset 2020, 1). Puherepliikit saattavat olla paikoittain pitkiä, mikä vaikeuttaa tekstityskääntämistä sekä käännöksen jakamista ruututeksteihin. Ruututeksteissä on rajattu merkkimäärä, joten av-kääntäjän tulee ymmärtää sanotun ydin ja kertoa se katsojalle lyhyemmässä tekstimuodossa. On kuitenkin vaikea määritellä tekstityskääntämisen suuntaviivoja yksiselitteisesti. Käännostekstitys riippuu sen tekijästä, eikä käännosteksteihin ole yhtä oikeaa ratkaisua.

Elokuvien, sarjojen ja muun muassa videopelien määrä on kasvanut räjähdysmäisesti viime vuosikymmenien aikana. Av-kääntäjien tarve on valtava, sillä globalisaation myötä erilaista sisältöä halutaan levittää mahdollisimman laajalle. Käännostekstityksiä eivät käytä pelkästään henkilöt, jotka eivät ymmärrä käytettyä kieltä, vaan myös kuurot sekä huonokuuloiset.

Käännostekstitysten kehittäminen on siksi tärkeää, että kaikki ihmiset saavat mahdollisuuden ymmärtää katsomansa sisältö sellaisena kuin se on tarkoitettu nähtäväksi. Suomessa on kehitetty laatusuositukset käännostekstityksille, jotka ovat vapaasti nähtävillä kaikille halukkaille. Tästä huolimatta on olemassa heikkolaatuisia käännostekstityksiä. Näihin voi olla syynä esimerkiksi joko kokematon kääntäjä tai ajan puute. Av-kääntäjän työtä vaikeuttaa monesti se, että käännostekstitykset halutaan saada nopealla aikataululla sekä se, että monet

firmit suosivat niin kutsuttuja kakkoskäännöksiä (episodi.fi 2012). Kakkoskäännöksen voi kuvailla olevan ”toisella kielellä tehdyn ykköskäännöksen tai lähtökieliseen ajastuspohjaan luotu käännöstekstitys” (Käännöstekstitysten laatusuosituksat 2020, 26). Kielten erilaisuuden vuoksi yleistyneet kakkoskäännökset eivät ole toimiva eikä pidetty tapa av-kääntäjien keskuudessa (Oziemblewska & Szarkowska 2020, 433–435). Kolmas ongelma on se, että kääntäjällä ei ole aina oikeutta nähdä tekstittämäänsä materiaalia; kontekstin puute aiheuttaa inhimillisiä virheitä. Laadukkaiden käännöstekstitysten takaamiseksi kääntäjälle pitäisi antaa kaikki käännöksen kannalta oleellinen materiaali. Tähän kuuluu esimerkiksi ääni ja kuva, sillä ne voivat vaikuttaa käännöstekstitysten sisältöön. Täsmällistä sisältöä on vaikea tehdä ilman kontekstia.

Tarve käännöstekstityksille syntyi jo vuosikymmeniä sitten, mutta sen tutkimusala on perinteiseen kääntämiseen verrattuna kuitenkin suhteellisen uusi ja yhä kehittyvä. Av-kääntäminen on kattotermi, joka sisältää muitakin termejä kuin käännöstekstityksen. Median lisääntyminen ja kasvava tarve av-käännöksille on korostanut erilaisten käännösten roolia nyky-yhteiskunnassa, ja kehittynyt teknologia on edistänyt av-kääntämisen alaa huomasti (Chaume 2018, 41). Median kuluttaminen on tehty mahdollisimman helpoksi, ja esimerkiksi av-käännökset voidaan muokata sen alustan tarpeiden mukaan, missä niitä käytetään. Av-käännösten käyttö arkipäivässä on lisääntynyt, ja on hyvä muistaa, mistä kaikesta av-käännökset voivat koostua. Multimodaalisuus, eli tieteen terminpankin mukaan ”eri moodien käyttö merkityksen rakentamisessa”, auttaa merkityksellisten av-käännösten luomisessa. Kuvan ja äänen hyödyntäminen syventää käännöstekstitysten merkitystä ja auttaa katsojaa ymmärtämään repliikin eri tavalla. Ihmiset, joilla ei ole taustaa käännöstekstitysten tutkimisesta tai tekemisestä, eivät välttämättä ymmärrä huomioida niiden multimodaalisuutta ja tarvittavaa taustatyötä, joka sisältyy laadukkaisiin käännöstekstityksiin. Monille hyvä käännöstekstitys tarkoittaa käännöstä, joka vastaa henkilöahmon alkuperäistä repliikkiä sanasta sanaan. Jos tästä poikkeaa, voi saada kritiikkiä käännöstekstitysten huonosta laadusta (Holopainen 2010, 3).

Mielenkiintoni av-kääntämisen ongelmia kohtaan nousi siitä syystä, että ongelmat ovat – ainakin omalla kohdallani – monesti vaikuttaneet negatiivisesti kokemukseen elokuvasta tai tv-sarjasta. Käännöstekstitysten huono laatu on ollut puheenaiheena niin uutisissa (Helsingin Kuuloyhdistys Ry 2022) kuin tuttujen kesken juttellessakin. Aihe on ongelmallinen, sillä käännöstekstitysten toimimattomuuden huomaavat myös ne henkilöt, jotka eivät ole perillä käännöstekstittämisen käytännöistä. Yksi tapa luokitella käännösten toimivuutta on niiden

huomaamattomuus käyttäjälle; jos kieli on luonnollista, lukija voi unohtaa lukevansa käännöstä. Tämä koskee myös käännöstekstityksiä. On hyvä pystyä antamaan katsojalle sellainen kokemus, että hän voi eläytyä katsomaansa ohjelmaan ilman, että käännöstekstitykset vievät liikaa hänen huomiotaan.

Tutkielmassani tarkastelen käännöstekstityksiä toimivuuden näkökulmasta. Aineistonani toimii Joe Wrightin ohjaama, vuonna 2005 tuotettu elokuva *Pride and Prejudice* eli suomeksi *Ylpeys ja ennakkoluulo*. Käsittelen toimivuutta vertailemalla elokuvan kahta julkaistua käännöstekstitysten versiota keskenään. Vertailujen kohteeksi olen valinnut kaksi kohtausta, jotka koen tärkeäksi elokuvan juonen kannalta. Nämä kohtaukset sijoittuvat elokuvan alkuun ja loppuun. Elokuvan alussa tapahtumien kulku sekä henkilöhahmot ovat vielä tuntemattomia katsojalle, joten kääntäjän tulee varmistaa riittävä selonteko ja näin tuottaa katsojalle ymmärrettävät käännöstekstitykset. Loppua kohden katsoja on jo tutustunut henkilöhahmoihin ja pystyy paremmin tarkastelemaan sanojen merkityksiä, kuitenkin käännöstekstitysten laadun puitteissa. Katsojan tulisi saada kokea kohtaus ilman, että kielen osaamattomuus riistää häneltä jotain oleellista.

Tutkimuskysymykseni onkin, ovatko käännöstekstitykset toimivia valitsemisni kohtauksissa ja onko toinen käännöstekstitysten versioista noudattanut asettamiani kriteerejä useammin. Käännöstekstitysten tulee sisältää tarvittava tieto, jotta katsoja ymmärtää kohtauksen, ja niiden tulee olla sujuvia niin kieleltään kuin ulkoasultaankin. Käännöstekstitys on sen laadusta huolimatta silti usein parempi vaihtoehto katsojalle kuin se, että tekstityksiä ei olisi lainkaan. Huonokin käännös voi antaa lukijalleen jonkinasteisen käsityksen tapahtumista ja repliikkien sisällöstä. Yhden elokuvan kaksi kohtausta eivät edusta maailman jokaista elokuvaa, mutta niiden avulla voi valaista asiaa kyseisen genren kohdalla.

Teoriaosuudessa käsittelen käännöstekstittämisen multimodaalisuutta ja erilaisia tapoja tulkita käännöstekstityksiä. Käsittelen esimerkiksi Christopher Taylorin artikkelia ja sitä, miten tutkielmani sivuaa hänen tutkielmaansa. Taylor korostaa neljää eri perspektiiviä käännöstekstitysten analysoinnissa. Hyödynnän näitä samoja perspektiivejä myöhemmin omassa analyysissäni. Tuon esille Tiina Holopaisen tutkimuksesta käännöstekstitysten toimivuuden tasot. Holopaisen kuudesta toimivuuden tasosta olen valinnut yhden, jota korostan omassa tutkielmassani. Sivuan myös Basil Hatimin sekä Ian Masonin tutkimusta henkilöhahmojen välisestä pragmatiikasta. Tutkielmani käsittelee käännöstekstitysten toimivuutta, ja tähän toimivuuteen sisältyy henkilöhahmojen välisen dialogin hyvä

kääntäminen. Lopuksi käsittelen vielä Suomessa käytettyjä laatusuosituksia. Laatusuositukset ovat nimensä mukaisesti suosituksia, mutta analysoin käännostekstityksiä jonkin verran pohjautuen näihin suosituksiin.

Aineisto ja metodi -osuudessa käsittelen aineistoa, johon tutkielmani perustuu. Tutkin käännostekstitysten toimivuutta *Ylpeys ja ennakkoluulo* -nimisessä elokuvassa. Elokuvan on ohjannut Joe Wright, ja se perustuu Jane Austenin vuonna 1813 julkaistuun kirjaan. Kuvailen myös elokuvan sekä kirjan kahta päähenkilöä, Elizabeth Bennettiä ja herra Darcya. Korostan henkilöhahmojen ja heidän suhteensa tuntemusta, sillä toimivat käännökset sisältävät oikeanlaisen tulkinnan kohtausten sisältämistä dialogeista. Olen valinnut kaksi kohtausta tutkielmani kohteeksi; toinen kohtaus sisältää päähenkilöiden ensikohtaamisen ja toinen kohtaus herra Darcyn kosinnan.

Analyysiosiossa analysoin valitsemieni kohtausten käännostekstitysten toimivuutta. Ensin esittelen kunkin kohtauksen sisällön, sen jälkeen esitän dialogin ensin alkuperäiskielellä eli englanniksi ja sitten esitän sen suomeksi kahteen kertaan, eri käännostekstitysten versioista. Analysoin käännostekstityksiä asettamieni kriteerien pohjalta, hyödyntäen teoriaosuudessa käsiteltyjä näkökulmia sekä mainitsemiani kohtia laatusuosituksista. Lopuksi teen yhteenvedon käsitellyistä asioista.

2 Teoria

Tekstityskääntämistä voi kuvailla monella tavalla. Se on diasemioottista tai intermodaalista, kun formaatti vaihtuu puhutusta muodosta kirjalliseen muotoon (Perez-Gonzalez 2015, 16). Se on multimodaalista, sillä kääntäessä huomioidaan puheen lisäksi muitakin mediota, kuten kuva ja ääni (Perez-Gonzalez 2015, 182). Sen voi luokitella myös funktionaaliseksi, sillä katsojan reaktion tulisi olla sama kielestä huolimatta (Holopainen 2010, 124).

Lähestymistapoja on siis monia, vaikka yleisenä tapana on se, että ”yksittäistä ruututekstiä verrataan senhetkiseen lähtökieliseen puheeseen ja ihanteena pidetään näiden sisällöllistä ja tyylillistä vastaavuutta.” (Holopainen 2010, 3). Alasta tietämättömät henkilöt vertailevat ruudulla näkyvän käännöstekstityksen kirjaimellista vastaavuutta siihen, mitä he kuulevat henkilöahmon sanovan. Tutkielmassani keskityn toisenlaiseen lähestymistapaan, jossa painoarvo on merkitysten vastaavuudella. Puhutun ja kirjoitetun merkityksen osuus käännöstekstityksissä korostuu, eikä ruututekstin kirjaimellinen vastaavuus puhuttuun repliikkiin ole niin isossa asemassa. Tässä luvussa käsittelen ensin tekstityskääntämisen multimodaalisuutta, käännöstekstitysten toimivuuden tasoja, henkilöahmojen välistä kemiaa ja kääntäjän roolia sen luomisessa, sekä vielä lopuksi Suomessa vallitsevia laatusuosituksia.

2.1 Av-kääntämisen multimodaalisuus

Kaikenlainen av-kääntäminen on multimodaalista. Etenkin tekstityskääntämisessä tulee huomioida esimerkiksi kuva, äänimaailma, puhe sekä musiikki. Funktionaalisuuden pohjalta koitetaan luoda kohdekieliselle yleisölle samanlainen vaikutelma esimerkiksi elokuvasta, kuin mitä sen ohjaaja on halunnut luoda lähdekielisille. Jos otetaan esimerkiksi elokuvat – se kun on tutkielmanikin aiheena – tällaisen vaikutelman luomisessa pitää huomioida muutakin kuin mitä henkilöahmo on sanonut. Elokuvan taustalla on paljon eri ammattilaisia, jotka ovat työskennelleet kovasti löytääkseen juuri oikeat komponentit – oikean musiikin, oikeat asut, oikean taustan. Av-kääntäjän tulee huomioida nämä, jotta hän voi tehdä mahdollisimman toimivat tekstitykset. Tekstitysten analysoimisessa voi käyttää monia lähteitä, mutta mielestäni Christopher Taylorin eri perspektiivit keskittyvät käännöstekstitysten olennaisiin piirteisiin. Hän käsittelee niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat käännöstekstitysten multimodaalisuuteen.

Christopher Taylor käsittelee av-kääntämisen multimodaalisuutta artikkelissaan ”The multimodal approach in audiovisual translation” (2018). Hänen mukaansa esimerkiksi av-

kääntäjän tehtävänä on tunnistaa teoksesta merkityksen kannalta tärkeät tekijät ja löytää omasta kielestään niitä parhaiten vastaavat sanat. Tämä tarkoittaa sitä, että av-kääntäjän tehtävänä on tehdä käännöstekstitykset, jotka ovat merkitykseltään mahdollisimman lähellä sitä vaikutelmaa, jonka ohjaaja on halunnut katsojille luoda kerronnan ja henkilöhahmojen kautta. Taylor jakaa tekstityskääntämisen analyysin neljään perspektiiviin: narratiiviseen (*narrative*), lingvistiseen (*linguistic*), semioottiseen (*semiotic*) ja kulttuuriseen (*cultural*) (Taylor 2018, 40).

Narratiivisessa perspektiivissä av-kääntäjän tulee ymmärtää tarinankerrontaa, ja millaista tarinan kulkua katsoja odottaa. Av-kääntäjän tulee varmistaa, että hänen tekemänsä kielelliset valinnat tukevat tarinankerrontaa ja henkilöhahmojen roolia osana juonta. Taylor esittelee idean siitä, miten käsikirjoitus voisi toimia osana av-kääntäjän prosessia. Käsikirjoituksessa pitäisi ilmetä henkilöhahmon sen hetkinen mielentila ja ajatuksenkulku, mikä voisi auttaa av-kääntäjää sopivien käännöstekstityksten tekemisessä. Narratiivisessa perspektiivissä huomioidaan tarinan kulku ja av-kääntäjän rooli siinä, että hän auttaa katsojaa näkemään tarinan samalla tavalla kuin lähtökieliset katsojat näkevät sen (Taylor 2018, 41).

Lingvistisessä perspektiivissä kiinnitetään huomiota käännöstekstitysten ja muun median koheesioon. Käännöstekstitysten tulee sopia kohdekieliselle yleisölle niin, että yleisö ymmärtää sanoman. Käännöstekstitykset eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa äänen tai kuvan kanssa; käännöstekstitysten koheesio menettää merkityksensä, jos se ei vastaa ohjelman muita osa-alueita. Koheesio tulee saavuttaa myös laajemmin kuin vain yhdessä kohtauksessa; viittaukset ohjelman aiempaan materiaaliin – kuten vitseihin, tapahtumiin ja henkilöhahmon omaan sanontaan – tai tosielämän aiheisiin tulee ottaa huomioon käännöstekstityksissä (Taylor 2018, 42).

Semioottisessa perspektiivissä huomio on tekijöissä, jotka eivät liity puheeseen. Analyysi kohdistuu muun muassa henkilöhahmojen ilmeisiin sekä eleisiin ja siihen, miten nämä lisäävät katsojan ymmärrystä kohtauksesta. Av-kääntäjän tulee pystyä näiden avulla välittämään oikea tunnelma käännöstekstityksissä. Av-kääntäjän on hyvä huomioida kohtauksessa käytetyt semioottiset keinot, ja rakentaa käännöstekstitykset niiden ympärille. Käännöstekstitykset eivät saa esimerkiksi viedä katsojan huomiota pois ruudulla näkyvistä yksityiskohdista. (Taylor 2018, 43).

Kulttuurisessa perspektiivissä av-kääntäjän tulee huomioida niin lähtö- kuin kohdekielen kulttuuri. Ohjelmassa voi olla aiheena jollekin maalle tärkeä kulttuurinen ja historiallinen

tapahtuma, jonka merkitys jää pimentoon ilman kunnollista pohjustusta. Av-kääntäjän tulee tunnistaa tällaiset tapahtumat ja tarvittaessa ilmaista ylimääräistä tietoa käännöstekstityksissä niille katsojille, jotka sitä tarvitsevat. Ihmisillä on eri lähtötaso tiedon suhteen, jolloin av-kääntäjä ei voi olettaa asioiden olevan ns. yleistietoa. Kulttuuristen aihepiirien kääntäminen voi olla herkkä aihe, ja av-kääntäjän tulee olla tarkka käännöstekstityksissään (Taylor 2018, 44).

Taylorin näkökulma tekstityskääntämisen tutkimukseen on relevantti, ja siksi hyödynnän sitä tutkielmassani. Näissä eri perspektiiveissä korostuu tekstityskääntämisen moniulotteisuus. Taylorin ajatukset analyysin perspektiiveistä ovat hieman samanlaiset kuin seuraavassa luvussa esiintyvät toimivuuden tasot. Holopainen ja Taylor lähestyvät tekstityskääntämisen tutkimusta sanotun merkitystä ja käännöstekstitysten multimodaalisuutta korostavasta näkökulmasta. Taylor tuo myös ilmi av-kääntämisen alaa koskevan tutkimuksen puutteen ja käsittelee sen tulevaisuutta. Ala tarvitsee uusia tutkimussuuntia ja dataa, jotta sitä voidaan kehittää. Tutkijoiden tulisi keskittyä enemmän av-kääntämisen multimodaalisuuteen sen sijaan, että keskipisteenä olisi enimmäkseen puhe ja sen muuttaminen tekstimuotoon (Taylor 2018, 49). Holopaisen tutkimuksessa yhtenä keskeisenä ideana on puheen ja muiden tärkeiden tekijöiden merkitys. Hän korostaa pro gradu -tutkielmassaan piirteitä, jotka ulottuvat puheen tasoa syvemmälle. Käännöstekstityksissä tulisi keskittyä siihen, mikä kussakin tapauksessa on tärkeää; joskus on parempi kääntää suoremmin, joskus pitää korostaa enemmän repliikin sanomaa. Multimodaalisuus korostuu tapauksissa, joissa korostetaan merkitystä, sillä ruudulla näkyvien tapahtumien huomioiminen voi olla isossa asemassa katsojan ymmärryksen kannalta.

Keskityn tutkielmassani useassa kohdassa käännöstekstitysten sidoksisuuteen niin repliikeissä kuin ruudulla näkyvissä seikoissa. Henkilöhahmojen ilmeet kertovat usein heidän puheensa tyylistä. Jos av-kääntäjä ei ole kiinnittänyt kuvaan huomiota, hän voi tehdä virhearvion käännöstekstitysten suhteen. Sarkastisesta kommentista voi vahingossa tulla totinen, ja pahimmillaan koko henkilöhahmon identiteetti voi muuttua usean vastaavanlaisen virheen myötä. Kohdekielinen yleisö tulee huomioida käännöstekstityksiä tehdessä, sillä eri kielillä on erilaiset ilmaisutavat. Esimerkiksi ranska tai espanja ovat isojen tunteiden kieliä, ja vakavampaan suomen kieleen voi olla vaikeaa löytää sopivia vastineita. Käännöstekstitysten pitää palvella niiden käyttäjää, ja av-kääntäjän pitää valita sopivin taktiikka sen toteuttamiseen.

2.2 Toimivuuden tasot

Tiina Holopainen on eritellyt pro gradu -tutkielmassaan käännöstekstityksille kuusi eri toimivuuden tasoa (Holopainen, 2010). Nämä kuusi toimivuuden tasoa perustuvat Atso Vuoriston kehittämään ajatukseen toimivuuden tasoista ja Holopainen on soveltanut nämä tekstityskääntämiseen. Toimivuuden tasoihin lukeutuvat kielellinen, tekstillinen, sosiokulttuurinen, toiminnallinen, viestinnällinen sekä viestillinen toimivuus (Holopainen 2010, 24). Näistä kuudesta tasosta keskityn tutkielmassani enemmän kuitenkin vain yhteen tasoon eli viestilliseen tasoon. Sen mukaan katsojalle tulee välittyä samanlainen viesti kuin ohjelman alkuperäisen kielen omaavalle katsojallekin. Viestillisessä toimivuudessa yhtenä osana on koheesio kuvan, äänen sekä tekstin välillä. Näiden tekijöiden välisen viestin tulee olla koherentti ja sen tulee vastata ohjaajan tarkoittamaa viestiä. Vaikka kaikki toimivuuden tasot ilmentävät käännöstekstitysten toimivuutta keskeisellä tavalla, olen valinnut viestillisyyden sen vuoksi, että se on tutkielmani kannalta oleellisin. Kaikkien tasojen käsittelemiseen ei ole tilaa ja viestillisyyden taso tukee muita valitsemiani kriteerejä parhaiten.

Holopaisen mukaan viestillisessä toimivuudessa määrittäviä tekijöitä ovat “edeltävät ja seuraavat kohtaukset, ko. kohtauksen kuva, puheen prosodiikka sekä puhujan henkilöahmo” (Holopainen 2010, 100). Av-kääntäjän on siis hyvä tutustua aineistoon ennen kääntämisen aloittamista, sillä nämä tekijät ohjaavat hänen valintojaan käännöstekstityksissä. Myös kulttuuri toimii käännöstekstityksiä ohjaavana tekijänä. Kulttuurillisiin piirteisiin viittaavissa repliikeissä on omat vaikeutensa, sillä av-kääntäjän tulee tehdä päätös kahden vaihtoehdon välillä; sovittaako hän käännöksensä lähde- vai kohdekulttuurin mukaan. Laadukkaiden käännöstekstitysten varmistamiseksi av-kääntäjällä tulisi olla pääsy tekstityskääntämisen kannalta olennaisiin materiaaleihin, kuten käännettävän aineiston videoon, ääniraitaan ja käsikirjoitukseen.

Av-kääntäjän on hyvä huomioida myös sanojen semantiikka eli sanojen tarkoitus, jotta viestillisen tason toimivuus toteutuu. Yhdellä sanalla voi olla monta käännöstä, mutta oikean käännöksen valitseminen luo sopivan tunnelman kohtaukseen. Av-kääntäjä voi myös muuttaa koko repliikin muotoa niin, että merkitys säilyy samana. Repliikin muuttaminen on yleinen ratkaisu, sillä ohjelmat sisältävät paljon puhetta, ja sitä voi olla vaikea sisällyttää käännöstekstityksiltä vaadittuun pieneen tilaan. Pitkänkin puheen mahduttaminen pieneen tilaan onnistuu parhaiten, jos osaa käyttää korvaavina osina hyvin kuvailevia sanoja.

2.3 Av-kääntäjän rooli henkilöhahmojen välisessä suhteessa

Toimivuuden teema jatkuu tutkielmassani siinä, miten av-kääntäjä on kääntänyt valitsemani repliikit. Basil Hatim ja Ian Mason käsittelevät kirjassaan *The Translator as Communicator* (1997) henkilöhahmojen välisen kommunikaation pragmatiikkaa. Av-kääntäjällä on usein rajattu tila, johon hänen tulee kääntää pitkääkin puhetta. Tämä tarkoittaa, että puheesta pitää karsia turhia osia pois ja keskittyä puheen sanomaan samalla, kun hän ilmaisee henkilöhahmojen välisen kommunikaation uudella tavalla. Tehtävä on usein vaikea, sillä av-kääntäjän pitää pystyä säilyttämään henkilöhahmojen välinen dynamiikka samalla, kun kääntää käännostekstitykset kohdekielen yleisön ymmärtämään muotoon (Hatim ja Basil 1997, 84). Silloin av-kääntäjän tulisi kääntää dialogi siten, että käännostekstitysten lukija ymmärtää henkilöhahmojen välisen kommunikaation ja suhteen samalla tavalla kuin lähdekielellä. Laatusuosituksissa yleensä korostetaan hyvää yleiskieltä, mutta tätä voi soveltaa tapauskohtaisesti. Yleiskielen käyttäminen käännostekstityksissä voi vaikuttaa henkilöhahmojen väliseen vuorovaikutukseen tai mielikuvaan, joka katsojalle välittyy henkilöhahmosta. Panayota Georgakopoulou kirjoittaa siitä, miten spontaanin puheen piirteet haihtuvat formaatin vaihtuessa. Esimerkiksi henkilöhahmojen epäröinti, tauot sekä lipsahdukset jäävät helposti pois käännostekstityksistä, jolloin häviää myös osa siitä, mikä tekee henkilöhahmosta omalaatuisen (Georgakopoulou 2008, 26). Henkilöhahmolta voi käänöksessä jäädä puuttumaan hänen luonnettaan määrittelevä piirre. Keskityn tutkielmassani elokuvan *Ylpeys ja ennakkoluulo* päähenkilöiden väliseen kommunikaatioon, ja puheen eri sävyt sekä vivahteet vaikuttavat heidän dynamiikkaansa. Vertailemiini kohtausten välillä on suuri ero siinä, miten henkilöhahmot puhuvat toisilleen. Ensimmäisessä kohtauksessa he tapaavat toisensa ja suhtautuvat toisiinsa viileästi, toisessa kohtauksessa he päättävät viettää loppuelämänsä yhdessä. Av-kääntäjän tulee reagoida muuttuneeseen puhuttelutyylisiin niin, että katsoja ymmärtää heidän suhteensa muuttuneen.

Luis Perez-Gonzalez yhtyy Hatimin sekä Masonin teoriaan siitä, miten käännostekstitysten suositukset saattavat viedä henkilöhahmoilta heidän omalaatuisuutensa (Perez-Gonzalez 2015, 16). Nämä konventiot rajoittavat av-kääntäjän luovuutta, mikä saattaa heijastua käänöksen laatuun. Perez-Gonzalez tuo esiin kehittyneen teknologian myötä nousseen av-kääntämisen alalajin, eli fanikäntämisen. Se tarkoittaa kääntämistä, jossa kääntämiseen kouluttamaton henkilö – yleensä kyseisen sarjan fani – tekstityskääntää sarjan ilman oikeaa tietoa laatusuosituksista (Tiittula ja Kolehmainen 2020, 944/4). Tällaisella kääntämisellä voi olla hyvät puolensakin kuten se, että katsoja saa hieman autenttisemmän kokemuksen (Perez-

Gonzalez 2015, 18). Kun fanikäännöksen tekijä ei ole tietoinen laatusuosituksista, hän kirjoittaa puhetyylille uskollisemmin. Tällaiset käännostekstitykset eivät aina haittaa katsojaa, jos se mahdollistaa sarjan katsomisen.

2.4 Laatusuositukset

Av-kääntäjät.fi-sivustolta löytyy kattava tiedosto av-käännösten konventioista ja laatusuosituksista, joita Suomessa käytetään. Monet Suomessa toimivat yritykset, kuten Alfa TV, Mtv Oy sekä Yleisradio, suosivat sivustolta löytyviä suosituksia julkaisemissaan käännostekstityksissä. Ne sisältävät suuntaviivat, jotka koskevat tekstin sisältöä ja ulkoasua. Suositukseen lukeutuu muun muassa kielioppi, tekstin luontevuus, jaottelu, ajastus, asettelu sekä sidoksisuus. Tutkielmassani keskityn näistä erityisesti tekstin luontevuuteen, jaotteluun sekä sidoksisuuteen. Nämä kolme piirrettä ovat suosituksista olennaisimpia tutkielmani aiheen sekä analyysin kannalta. Koen myös ajastuksen tärkeäksi piirteeksi käännostekstityksissä, mutta en voinut sisällyttää sitä tutkielmaani paremman teknologian puutteessa. En voi varmuudella tietää, ovatko käännostekstitykset kakkoskäännöksiä. Kakkoskäännökset vaikuttavat ajastukseen sekä jaotteluun, ja tästä syystä käsittelen jaottelua yleisluonteisemmin.

Laatusuositusten mukaan käännostekstitysten tulee olla luontevia. Käännostekstitysten täytyy olla hyvää yleiskieltä, mutta samalla sopia alkuperäisen teoksen tyyliin (av-kääntäjät.fi 2020, 3). On tärkeää käyttää kohdekielisiä ilmauksia, mutta joskus poikkeuksena katsojan halutaan näkevän jokin viittaus siten, kuin se on esitetty alkuperäisessä materiaalissa. Jaottelua taas on kahdenlaista: repliikin sisäistä sekä repliikkien välistä jaottelua (av-kääntäjät.fi 2020, 4). Repliikin sisäinen jaottelu tulee tehdä niin, että repliikki vastaa hyvää suomen kieltä, eli lausekkeiden tulee pysyä yhdessä ja samalla rivillä. Myös repliikkien välisessä jaottelussa tulee pitää lausekkeet yhdessä. Av-kääntäjän on pidettävä lausekkeet yhdessä myös silloin, kun henkilöihahmon repliikki jaetaan kahdelle ruututekstille; repliikit on jaettava niin, että ne ovat ymmärrettäviä sekä ruututekstien sisällä että välillä. Laatusuositusten mukaan jaottelua ohjaa muun muassa aika, merkitys sekä henkilöiden välinen vuorovaikutus. Myös kuva tulee huomioida niin, että katsojan huomiota ei viedä pois tärkeistä ruudulla tapahtuvista asioista. Sidoksisuus liittyy aiemmin mainittuun koheesioon. Koheesiota on kahdella tasolla: repliikkien välistä koheesiota sekä kuvan, äänen ja käännostekstitysten välistä koheesiota (Käännostekstitysten laatusuositukset 2020, 15). Repliikkien välinen koheesio varmistaa, että monen repliikin kokonaisuus on yhteneväinen ja tapahtumien välinen yhteys ei rikkoudu.

Koheesio kuvan, äänen ja käännöstekstitysten välillä varmistaa, että katsoja saa kattavan kuvan sen hetkisestä kohtauksesta.

Sivuston laatusuositukset ovat vain suosituksia, eivätkä virallisia sääntöjä, joita jokaisen av-kääntäjän tulisi noudattaa tunnontarkasti. Netflixillä on omat ohjenuoransa, joita jokaisen sivustolle työskentelevän av-kääntäjän tulee noudattaa. DVD:llä julkaistut käännöstekstitykset taas ovat usein kakkoskäännöksiä (episodi.fi 2012), mikä rajoittaa av-kääntäjän työtä ja Suomessa vallitsevien laatusuositusten noudattamista. En löytänyt tietoa siitä, ovatko valitsemani versiot ykkös- vai kakkoskäännöksiä, jolloin en voi ottaa ajastusta huomioon analyysissäni. Eliana P. C. Franco, Deise M. Medina Silveira sekä Bárbara C. dos Santos Carneiro kirjoittavat siitä, miten mahdotonta on luoda universaaleja ohjenuoria av-kääntäjille (Franco et al. 2015, 99). Käännöstekstitykset palvelevat yleisöä, ja yleisö on ajasta ja paikasta riippuvainen. Eri maiden kansalaisilla on erilaiset tottumukset, mikä vaikeuttaa yhtenäisen linjan vetämistä. He kuitenkin argumentoivat, että normien luonti on tästä huolimatta tärkeää, sillä niiden pohjalta kunkin maan tai alueen av-kääntäjät voivat luoda oman yleisönsä tarpeisiin sopivat suositukset (Franco et al. 2015, 99). Suomessa esimerkiksi suositaan käännöstekstityksiä dubbausten sijaan, minkä vuoksi meillä on kattava lista laatusuosituksista.

3 Aineisto ja metodi

Tutkielmani aineistona toimii Jane Austenin teokseen *Ylpeys ja ennakkoluulo* (1813) perustuva, samanniminen elokuva. Elokuvan on ohjannut Joe Wright, ja se julkaistiin vuonna 2005. Austenin kirja voidaan luokitella klassikoksi (Oxford Scholastica, 2024), joka on innoittanut monet ohjaajat tuottamaan oman tulkintansa kirjasta, vaihtelevalla uskollisuudella alkuperäistä teosta kohtaan. Wright kertoo lukeneensa *Ylpeyden ja ennakkoluulon* vasta kun sai tietää mahdollisuudesta ohjata kyseiseen kirjaan perustuvan elokuvan (IndieWire 2005). Häntä inspiroi kirjan todenmukainen esitys yhteiskunnasta ja Austenin tarkka kuvaus ihmisluonteesta. Wright sanoo halunneensa pysyä uskollisena teokselle, ja hänelle oli tärkeää seurata tarinan kaarta sekä kirjan ilmapiiriä ja sävyä. Tällainen teos vaatii siihen sopivat käännöstekstitykset, jotka varmistavat Wrightin ohjaaman elokuvan katsomisen hänen haluamallaan tavalla.

Tutkielmassani vertailen kahden eri käännöstekstityksen toimivuutta toisiinsa. Av-kääntäjän työ on vaikeaa monesta syystä: ohjelmissa henkilöhahmot puhuvat nopeasti, sanovat paljon ja usein sanojen taakse sisältyy piilomerkityksiä. *Ylpeys ja ennakkoluulo* sekä Jane Austenin muu tuotanto tunnetaan ironisina teoksina. Kirjan päähahmo Elizabeth Bennet on älykäs ja nokkela nainen. Nämä ovat kiitettäviä piirteitä henkilöhahmolla, mutta saattavat tuottaa päänvaivaa av-kääntäjälle. Erilaisille sutkautuksille voi olla vaikeaa löytää toimivaa vastinetta eri kielessä. Herra Darcy taas on ylpeä ja harvasanainen. Hän valitsee sanansa tarkkaan, ja niistä usein huomaa hänen ajattelevan syvällisesti. Av-kääntäjän yhtenä tehtävänä on osata pitää henkilöhahmojen piirteet samanlaisina käännöksessään, ja siksi sanavalinnoilla on iso merkitys. Av-kääntäjät.fi-sivuston laatusuosittelujen mukaan käännöstekstitysten tulisi olla hyvää yleiskieltä, mutta joskus suositukseen tulee tehdä poikkeuksia esimerkiksi tyylin vuoksi.

Varsinaisena aineistonani toimii kyseisen elokuvan kahden tärkeän kohtauksen käännöstekstitykset. Kun elokuva julkaistaan suoratoistopalveluun, DVD:lle tai näytetään televisiosta, siihen tarvitaan käännöstekstitykset. Julkaisija päättää usein toimittaa omat käännöstekstityksensä sen sijaan, että ostaisi oikeudet jo olemassa oleviin käännöstekstityksiin. Tästä syystä käännöstekstitysten laatu vaihtelee julkaisujen välillä. Olen valinnut kaksi eri versiota, suoratoistopalvelu Netflixissä sekä DVD:llä julkaistut käännöstekstitykset, ja vertailen näiden toimivuutta itsenäisinä käännöstekstityksinä sekä jonkin verran keskenään.

3.1 Ylpeys ja ennakkoluulo

Jane Austen syntyi vuonna 1775 Englannissa. Hän oli kiinnostunut kirjallisuudesta ja kirjoitteli omia tarinoitaan jo nuorena. Tom Keymerin teos *Jane Austen: Writing, Society, Politics* (2020) kertoo kattavasti Jane Austenin teoksista ja niiden sisältöön vaikuttavista tekijöistä. Keymerin mukaan Austenin kirjoitustyyliin vaikutti yhteiskunta, jossa Austen kasvoi. Nuorena Austenin kirjoitukset olivat karkeita, yhteiskuntaa kritisoivia sekä vitsailevia, mutta voidakseen julkaista teoksiaan ja tienata, hänen täytyi karsia kirjoituksistaan sille ajalle sopimattomat piirteet (Keymer 2020, 18). Austen ei kuitenkaan luopunut kaikesta persoonallisuudesta kirjoituksissaan, vaan erottui ajalle sopivasta romanssikirjallisuudesta juuri ironialla ja sopivalla – ei liialla – määrällä kritiikkiä yhteiskunnan normeja kohtaan. Jane Austenin teokset ovat edelleen relevantteja, vaikka yhteiskunta on muuttunut valtavasti.

Ylpeys ja ennakkoluulo on Jane Austenin toinen kirja, ja se julkaistiin vuonna 1813. Se seuraa Bennetin perheen kipuiloja ja ponnisteluja 1800-luvun alun Englannin seurapiirielämässä. Tarina alkaa siitä, kun Bennetin perhe vastaanottaa kaksi isoa uutista. Bennetien serkku, jota he eivät ole ennen tavanneet, tulisi perimään heidän rakkaan kotinsa. Herra Bennetin kuolema aiheuttaisi heidän elintonsa laskun, ja perhe on huolissaan tulevaisuudesta. He eivät joudu murehtimaan kauaa, sillä rouva Bennet saa parempia uutisia; heidän kyläänsä muuttaa varakas herra Bingley, jolla on vieläkin varakkaampi ystävä, herra Darcyn. Tapahtumat saavat rouva Bennetin pään pyörälle haavekuvista, joissa vanhimmat tyttäret pelastavat perheen (ja etenkin rouvan hyvän elintason) kurjalta kohtalolta naimakaupoillaan. Kirjan ensimmäinen painos loppuunmyytiin, ja teosta on painettu sen julkaisusta lähtien (Britannica). Kirjan suosio ei ole laskenut, sillä henkilöhahmot ovat pysyneet samaistuttavina yhteiskunnan muutoksista huolimatta. Austen kuvailee kirjan tapahtumia ironisesti, samalla kritisoiden aikansa tapoja. Kriittisyys ei kuitenkaan mene kyynisyyden puolelle, mikä tekee kirjasta helposti pidettävän.

Kirjan päähenkilön Elizabethin kuvaillaan olevan ”ilmeikäs, luonnollinen, esteettömän erikoinen” (Fraiman 2010. Itse käännetty). Hän käyttää päivänsä mielellään kävellen ulkoilmassa tai lukien mielenkiintoisia kirjoja. Käsittämäni elokuvan ohjaaja Joe Wright kuvaili IndieWire:lle antamassaan haastattelussa Elizabethia henkilöksi, joka ”seisoo mudassa, mutta kurottaa tähtiin” (IndieWire 2005. Itse käännetty). Elizabethin lähtökohdat eivät ole parhaat, sillä perheen äiti ei lähettänyt tyttäriään kouluun tai palkannut kotiopettajaa, antaen itse heille puutteellisen kasvatuksen. Tästä huolimatta Elizabeth omaa hyvät käytöstavat ja keskustelutaidot. Hän pitää uuden oppimisesta ja käyttää siihen mielellään

aikaa. Hän pitää ihmisten tarkkailusta ja mieltää itsensä hyväksi ihmistuntijaksi, vaikka hänen mielipiteensä ihmisistä perustuukin yleensä heistä saatuun ensivaikutelmaan. Elizabeth on ennakkoluuloinen herra Darcya kohtaan ja perustaa mielipiteensä herrasta kuulopuheiden varaan. Kirjan tapahtumien myötä hän saa huomata olleensa väärässä.

Herra Darcyn henkilöahmo kiteytyy kahteen sanaan; rikas ja ylpeä. Herra Darcy on kasvanut tietoisena omasta statuksestaan ja sen tuomista velvollisuuksista, mikä on kehittänyt hänelle kyvyn löytää vikoja muista ihmisistä ja nostanut hänen omia vaatimuksiaan tulevaa vaimoaan kohtaan. Hän on ylpeä, mikä voi johtua hänen perheensä varallisuudesta ja statuksesta. Herra Darcy tiedostaa sosiaalisen statuksensa luomat paineet, ja nämä paineet ja hänen perhetaustansa vaikuttavat herra Darcyn kumppanin valintaan (Hamilton 2008, 21). Elizabethin alempi status yhteiskunnassa toimii herra Darcyn kompastuskivenä. Hän kuitenkin oppii hyväksymään Elizabethin sellaisenaan. Wright kuvailee aikakautta muutoksen aikana, jolloin ylä- ja keskiluokan piti oppia elämään yhdessä (IndieWire 2005). Herra Darcy on tietoinen omasta asemastaan, mutta hän on valmis antamaan alempiarvoisilleen mahdollisuuden tehdä tuttavuutta. Hän on varautunut ihminen, joka arvostaa erityisesti hyviä käytöstapoja sekä oppineisuutta. Elizabethin perhe on vastakohta siitä, mitä herra Darcy odottaa tulevan vaimonsa perheen olevan; hän kuitenkin oppii sivuuttamaan Elizabethin perheen epäkohdat Elizabethin vuoksi.

Deborah Cartmell käsittelee Ylpeyden ja ennakkoluulon kerronnan kolmea ydinasiaa; patriarkaattisen yhteiskunnan rajoitteita, avioliiton taloudellisuutta sekä luokkayhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta Elizabethin ja herra Darcyn suhteen kehittymisen kannalta (Cartmell 2010, 20). Nämä kolme teemaa näyttäytyvät heidän käytöksessään toisiaan kohtaan sekä siinä, miten he puhuttelevat toisiaan. Teemat rajoittavat heidän kanssakäymistään heidän suhteensa alussa, mutta tarinan edetessä he päättävät olla piittaamatta niistä. Etenkin herra Darcyn henkilöahmon kehityskaari näyttäytyy näiden kolmen tekijän kautta; alussa hän hyötyy 1800-luvun alun yhteiskunnan rakenteista, mutta hän on valmis sivuuttamaan ne Elizabethin vuoksi.

3.2 Tutkielman analyysistä

Tutkin aineistoani vertailemalla kahta eri käännostekstitystä niiden alkuperäiseen tekstiin sekä analysoimalla niiden toimivuutta. Vertailuun olen valinnut kaksi juonen kannalta tärkeää

kohtausta. Analyysiosio koostuu ensin litteroidusta, alkuperäisestä tekstistä, jonka merkitsen tummennetulla tekstillä. Alkuperäisen tekstin alapuolelle kirjoitan käännöstekstitykset kummastakin versiosta: ensin Netflixistä, sitten DVD:ltä otetuista käännöstekstityksistä. Katson kutakin käännöstekstitystä omana käännöksenään ja analysoin sen toimivuutta kohtauksessa.

Keskityn vertailussa käännöstekstitysten sopivuuteen kyseisessä kohtauksessa. Kuten aiemmin mainitsin, kiinnitän analyysissa huomiota viestillisyyteen, luontevuuteen, jaotteluun sekä sidoksisuuteen. Usein sanojen sisältö on ulkomuotoa tärkeämpää, siksi viestillisyyden eli merkityksen löytäminen ja tiivistäminen on tärkeä taito av-kääntäjälle. Multimodaalisuus auttaa merkityksen löytämisessä, sillä ääni ja kuva voivat auttaa tunnelman ymmärtämisessä. Ylpeyden ja ennakkoluulon tekstityskääntämistä vaikeuttaa se, että se sijoittuu aikakaudelle, jossa asiat ilmaistiin epäsuorasti. Av-kääntäjän tulee olla tarkka ja huomioida tämä käännöstekstityksessäänkin. Myös henkilöhahmojen pitkät ja nopeat puheenvuorot vaikeuttavat av-kääntäjän työtä. Tekstitysten pieni tila vaatii usein kompromisseja, ja av-kääntäjän on käännettävä vain oleellisin. Tämän vuoksi av-kääntäjän työ on vaativaa niin yleisesti kuin valitsemieni kohtausten kannalta.

Luontevuus näkyy käännöstekstityksissä siinä, miten hyvin ne kuvastavat repliikin lausunutta henkilöhahmoa. Luontevuus sisältää hyvän suomen kielen, sillä käännöstekstitysten olisi hyvä kuulostaa siltä, että repliikki on sanottu suomeksi. Eli hyvä, luonnollisen kuuloinen sekä henkilöhahmolle ja kohtaukseen sopiva puhetapa ovat onnistuneen luonnollisuuden piirteitä. Luontevuus auttaa katsojaa ymmärtämään kohtauksen tunnelman ja henkilöhahmojen persoonallisuuden. Hyvä jaottelu sisältää ymmärrettävän repliikin niin ruututekstin sisällä, kuin ruututekstistä toiseen; katsojan ei tarvitse käyttää aikaa lauseen ymmärtämiseen tai aiemman tiedon muisteluun. Jaottelu helpottaa katsojan käännöstekstitysten lukemista, jolloin katsojalle jää enemmän aikaa keskittyä näytöllä näkyvään kohtaukseen. Sidoksisuus taas sisältää koheesion kuvan ja käännöstekstityksen välillä, sekä yhdenmukaisuuden viittausten välillä. Jos viitataan menneeseen tai tulevaan, on hyvä käyttää yhteneviä sanoja ja fraaseja. Sidoksisuutta “tulee luoda kahdella tasolla: tekstityksen sisällä repliikkien välillä sekä tekstityksen ja kuvan tai äänen välillä” (Käännöstekstitysten laatusuosituksat 2020, 15). On tärkeää, että katsoja pysyy mukana tapahtumissa ja juonessa, eikä koe tarvetta kelata elokuvaa taaksepäin ymmärtääkseen kohtauksen. Av-kääntäjä ei saa jättää pois tietoa, mikä tuntuu hänelle toistolta, mikäli se luo sidoksisuutta kohtausten tai repliikkien välille. Näiden kriteerien lisäksi käsittelen käännöstekstityksiä lyhyesti aiemmin mainittujen Taylorin

analyysin näkökulmien kautta, eli narratiivisen, lingvistisen, semioottisen sekä kulttuurisen näkökulman kautta. Käsittelen kutakin perspektiiviä yksitellen kunkin dialogin lopuksi niin, että analyysi sisältää molempien käännöstekstitysten versiot. Käsittelen näitä perspektiivejä yleisluontoisemmin, sillä syvälliseen analyysiin ei ole tilaa.

4 Analyysi

Analyysiosiossa käyn läpi valitsemani kohtauksia ja arvioin molempien tekstitysversioiden toimivuutta omana käännöstekstityksenään. Kohtauksia on kaksi, ja käsittelen kumpaakin niistä yksi kerrallaan. Esittelen ensin kohtauksen sisällön ja sisällytän tähän esittelyyn piirteitä, jotka ovat olennaisia kohtausten käännöstekstityksissä. Kohtauksen esittelyä seuraa sen kohtauksen sisältämät dialogit, joista jokainen on saanut oman alalukunsa selkeyden vuoksi. Dialogit kirjoitan ensin englanniksi, sitten lisään suomenkieliset käännöstekstitykset sellaisenaan, kuin ne esiintyvät kussakin formaatissa. Analyysissa käsittelen ensin käännöstekstitysten viestillistä toimivuutta, sitten niiden laatusuosituksen mukaista tekstin luontevuutta, jaottelua sekä sidoksisuutta. Lopuksi käsittelen molempia käännöstekstitysversioita aiemmin esitettyjä Taylorin eri perspektiivisiä näkökulmia hyödyntäen; tarkastelen käännöstekstityksiä narratiivisesta, lingvistikisesta, semioottisesta sekä kulttuurisesta näkökulmasta.

Dialogeissa käytän puhujan nimen ensimmäistä kirjainta lyhenteenä. Lyhenteet ovat E Elizabethille, D herra Darcylle, C Charlottelle ja B herra Bingleylle. Numerot rivien alussa merkitsevät yhtä ruututekstiä, ja jokaisen ruututekstin edessä on puhujan alkukirjain. Kohdissa, joissa on kaksi kirjainta, on esitetty kahden eri henkilön repliikit yhdessä ruututekstissä, kuitenkin eri riveillä. Usein yhden henkilön repliikki on kirjoitettu kokonaisuudessaan yhdelle riville, mutta jos kääntäjä on jakanut repliikin kahdelle riville, merkki | erottaa rivit toisistaan. Alkuperäiskielinen keskustelu ensimmäisenä tummennettuna, jota seuraa ensin Netflixistä ja sitten DVD:ltä löytyvät käännöstekstitykset. Kutakin käännöstekstitystä seuraa analyysi tekstityksestä ja sen toimivuudesta. Analysoin tekstiä ruututekstien mukaan, edeten ylhäältä alaspäin. Lopuksi teen yhteenvedon tekemästäni analyysistä.

4.1 Tanssiaiset

Ensimmäinen valitsemani kohtaaminen sisältää Elizabeth Bennetin ja herra Darcyn ensikohtaamisen sekä sitä edeltävät tapahtumat. Tapaaminen sijoittuu Bennetien naapurin herra Lucaksen järjestämiin tanssiaisiin. Kohtaaminen on pitkä, mutta käsittelen siitä vain neljää eri dialogia. Näistä jokainen sisältää joko keskustelun Elizabethin ja herra Darcyn välillä, tai jommankumman henkilöahmon keskustelun jonkun ulkopuolisen henkilön kanssa niin, että keskustelu koskee toista henkilöahmoa. Näillä dialogeilla haluan

korostaa päähenkilöiden toisistaan saamia ensivaikutelmia sekä sitä vaikutelmaa, jonka katsoja saa heidän suhteestaan. Keskusteluiden kääntämisessä on keskeistä huomioida repliikkien merkitys, mutta myös kohtauksen aikana vallitseva tunnelma.

Seuraavista dialogeista selviää, että molemmat henkilöihahmot ovat ennakkoluuloisia toisiaan kohtaan. Herra Darcy seurueineen ylenkatsoo kylän asukkaita – Elizabethia mukaan lukien – ja pitää heitä alempiarvoisina ihmisinä. Elizabeth taas arvostelee herra Darcya kyseisen asenteen vuoksi. Elizabeth ei ole tarpeeksi koulutettu tai etevä ollakseen herra Darcyn ajan arvoinen. Herra Darcy taas on liian ylimielinen ja etäinen, jotta Elizabeth voisi pitää hänestä. Tämä kohtaus luo pohjaa heidän suhteensa kululle, joten oikeat käännostekstitykset ovat tärkeitä. Vaikka käsittelenkin vain dialogien tapahtumia ja repliikkejä, olen silti huomionut myös muutkin hetket näistä kohtauksista, jotka kuvastavat Elizabethin ja herra Darcyn suhdetta. Elokuvan ohjanneen Wrightin kuvaustyyli paljastaa henkilöihahmoista paljon, vaikka henkilöihahmoilla ei ole repliikkejä. Katset kertovat usein heidän mielenmaisemistaan, kuten esimerkiksi Elizabethin ja herra Darcyn ensikohtaamisessa. Ensin kamera kuvaa hetken herra Darcyn perspektiivistä. Kamera seuraa niaavia ja kumartavia ihmisiä ja jää viipymään Elizabethiin. Kun Elizabeth katsoo ylös, kameran kuvakulma vaihtuu nopeasti kuvaamaan herra Darcya edestäpäin näyttäen hänen ilmeensä. Ilme paljastaa, että Elizabeth erottui joukosta ja jäi herra Darcyn mieleen – pysyvästi. Tästä kamera siirtyy kuvaamaan Elizabethin kasvoja. Hänen silmänsä luovat hämmentyneen katseen ensin alas, sitten ympärilleen; hän selkeästi huomasi herra Darcyn katseen viipyilevän itsessään ja jäi pohtimaan katseen tarkoitusta. Pienet vihjeet orastavasta romanssista voivat hyödyttää avkääntäjää ja auttaa häntä sitomaan käännostekstitykset tulevaan.

4.1.1 Yläluokan saapuminen tanssiaisiin

Ensimmäinen dialogi alkaa siitä, kun Elizabeth ja Charlotte keskustelevat henkilöistä, jotka ovat juuri astuneet ovista sisään tanssiaissaliin. Tulokkaiden sisääntulo aiheuttaa hiljaisuuden sekä kiinnostuksen nousun tanssiaisvieraisissa, jotka kaikki kääntyvät katsomaan saapuneita henkilöitä. Charlotte kertoo tulokkaiden olevan neiti Bingley, herra Darcy sekä viimeisenä herra Bingley, kylän uusi asukas. Elizabeth nimittää heitä sanoilla 'painted peacock' eli 'maalattu riikinkukko', sillä he erottuvat muista niin käytöksellään, ulkonäöllään sekä olemuksellaan. Alla oleva dialogi käydään seuraavaksi, ja Elizabeth kyselee Charlottelta herra Bingleyn seuralaisesta, herra Darcysta.

1. E: And the person with the quizzical brow?
2. C: That is his good friend, Mr Darcy.
3. E: He looks miserable, poor soul.
4. C: He may be, but poor he most certainly is not.
5. E: Tell me.
6. C: 10 000 a year and he owns half of Derbyshire.
7. E: The miserable half?

Netflix:

1. E: Ja kuka on tuo kysyvän näköinen?
2. C: Hänen hyvä ystävänsä, herra Darcy.
3. E: Raukka näyttää tosi surkealta.
4. C: Voi näyttää, mutta ei ole.
5. (E: -)
6. C: 10 000 vuodessa ja puolet Derbyshirestä.
7. E: Se surkea puoliko?

Elizabethin huomio juhliin saapuneesta herra Darcysta ei ole imarteleva; hän näyttää eksyneeltä ja Elizabeth kuvailee häntä jopa raukaksi. Rivillä yksi esiintyvällä termillä ”quizzical brow” on hieman huvittunut sävy, mikä on kadonnut käänöksessä. Tässä käänöksessä käytetty ”kysyvän näköinen” luo herra Darcysta eksyneen ja levottoman kuvan, mikä on sidoksissa Elizabethin ensivaikutelmaan hänestä. Tämä kuva on siitä huolimatta ristiriidassa herra Darcyn todellisen luonteen kanssa, sillä hän katsoo edessään olevia ihmisiä ja aukeavaa kohtausta pikemminkin ivallisesti kuin kysyvänä.

Rivillä kolme, hänen toisessa huomiossaan herra Darcysta, Elizabeth kuvailee tätä sanalla ”poor”, mikä johtaa sanaleikkiin Charlotten seuraavassa repliikissä rivillä neljä. Herra Darcy ei täytä sanan ”poor” kaikkia käänöksiä, sillä hän on rikkain paikalla oleva henkilö. Suomennoksessa on käytetty sanaa ”surkea”, mikä jälleen antaa herra Darcysta ristiriitaisen vaikutelman. Sanasta ”surkea” saa sen vaikutelman, että herra Darcylla on vaikea olla paikalla. Se on toisaalta totta, mutta ei tässä kuvatulla tavalla. Hän ylenkatsoo kyläläisiä ja on pikemminkin harmissaan joutuessaan viettämään aikaa heidän keskuudessa. Viestillisyyys ei välity myöhemminkään, kun herra Darcyn varallisuus tulee puheeksi. Varallisuuteen ei viitata sanallisesti, joten herra Darcyn omaisuudesta puhuminen rivillä kuusi tulee katsojalle

yllättäen. Käännöksessä ei myöskään ole mainittu luvun merkitystä, mistä kävisi paremmin ilmi sillä tarkoitettavan juurikin rahallista arvoa. Katsoja voi kontekstista ymmärtää luvun viittaavan rahaan, vaikka tähän olisikin voinut lisätä tarvittavan tarkennuksen.

Viestillisyyden sekä tekstin luontevuuden kannalta sanan ”poor” käännöksenä ”raukka” tai ”parka” kuvailisi hyvin Elizabethin omaa näkemystä herra Darcysta. Hän on tarkkanäköinen ja huomaa herra Darcyn asenteen tuttujaan kohtaan eikä pelkää tuoda mielipiteitään esiin hyvälle ystävälleen. Herra Darcyn kutsuminen sanalla ”poor” luo sillan Charlotten sanaleikkiin, joka olisi ollut hauska nähdä myös käännöksessä jollain tavalla. Rivillä seitsemän esiintyvä käännös on luonteva Elizabethin henkilöhahmolle. Kysymys on retorinen, ja Elizabeth sanoo repliikkinsä huvittaakseen ystäväänsä.

Netflixin käännöstekstitykset esiintyvät usein yksirivisinä. En voi varmuudella sanoa, että se olisi Netflixin käytäntö, mutta yksirivisiä käännöstekstityksiä esiintyy useammin kuin kaksirivisiä. Dialogi olisi voinut olla luontevampi, jos käännöstekstitykset olisivat olleet kaksirivisiä. Kaksirivisyys mahdollistaa pidemmän lukuajan katsojalle sekä enemmän sisältöä repliikkiin. Tässä dialogissa repliikit olivat yksirivisiä, ja puhuttujen repliikkien tahti on liian nopea tähän. Sidoksisuuden kannalta käännöstekstityksissä koheesio jäi hieman toissijaiseksi. Sanavalinnat, kuten ”quizzical brow” tai ”poor” eivät antaneet aivan samaa vaikutelmaa kuin puheessa oli tarkoitettu. Tästä huolimatta sanan ’surkea’ käyttö on sidoksista, sillä Elizabeth käyttää samaa sanaa kuvaillessaan herra Darcya sekä tämän omaisuutta. Saman sanan käyttäminen yhdistää dialogin alun ja lopun.

DVD:

1. E/C: – Entä tuo, jolla on kysyvä ilme? – Hänen ystävänsä, hra Darcy.
2. E/C: – Miesparka näyttää onnettomalta. – Hän voi olla onneton, muttei köyhä.
3. E: Kerro.
4. C: 10 000 vuodessa. | Hän omistaa puolet Derbyshirestä.
5. E: Sen onnetoman puolen.

Tämä versio alkaa rivillä yksi sanan ”quizzical” käännöksellä, jossa on käytetty sanaa ”kysyvä”. Viestillisyyden kannalta käännöksestä uupuu huvittuneisuuden vaikutelma. Kuten aiemmin mainitsin, tämä käännös luo katsojalle erilaisen kuvan herra Darcysta kuin miten hänet esitetään elokuvassa. Rivillä kaksi esiintyvän sanan ”poor” käännös on ”onneton” ja se

luo sillan Charlotten seuraavaan kommenttiin. ”Poor soul” on käännetty sanalla ”miesparka”; käännös kuvastaa Elizabethin ajatuksia ja viestii katsojalle hänen mielipiteensä herra Darcysta. Tässäkään versiossa rivillä neljä ei ole lisätty luvun merkitystä, mutta se käy kontekstista ilmi. Käännöksessä on käytetty sanaa ”omistaa”, mikä viittaa siihen, että kyseessä on herra Darcyn omaisuus. Käännöstekstityksistä välittyy Elizabethin ja Charlotten mielipide herra Darcysta melkein samanlaisena, kuin se on tarkoitettu.

Luontevuuden kannalta rivin neljä repliikki on jaettu kahteen osaan, mikä saa sen kuulostamaan töksähtelevältä. Alkuperäisessä ruututeksissä esiintyvä ja-sana olisi saanut repliikin kuulostamaan luontevammalta, sillä pelkkä ”10 000 vuodessa” ei ole itsessään kokonainen lause. Elizabethin vastaus rivillä viisi on alkuperäisessä tekstissä retorinen kysymys, jonka hän esittää hieman ilkikurisesti. Juuri ilkikuruus tuo esiin Elizabethin mielipiteen herra Darcyn varakkuuden mitättömyydestä hänen silmissään. Käännöstekstityksissä ei ole korostettu repliikin kysyvyyttä, vaan se on muutettu toteamuslauseeksi.

Jaottelu on tehty niin, että ruututekstit ovat pidempien repliikkien kohdalla kaksirivisiä. Kaksi ensimmäistä ruututekstiä sisältävät Elizabethin kommentin ja Charlotten vastauksen, molemmat omilla riveillään. Tällainen jaottelu helpottaa katsojan taakkaa ja takaa sen, että katsoja saa tarvittavan tiedon yhdellä silmäyksellä. Käännöstekstityksessä esiintyy sidoksisuutta, sillä käännöksen ”onneton” käyttäminen dialogin alussa ja lopussa tuo katsojalle tuttuuden tunteen. Charlotten repliikki rivillä kaksi sisältää sanan ”köyhä”, mikä auttaa katsojaa ymmärtämään myöhemmin mainitun summan liittyvän herra Darcyn varallisuuteen.

Narratiivisesta näkökulmasta molempien versioiden käännöstekstitykset ilmentävät keskustelun kulun selkeästi. Katsojalle on käännetty samat asiat kuin mitä on puhuttu, joten hän ei jää epä tietoon dialogista. Lingvistisestä näkökulmasta katsoja voi saada hieman eri vaikutelman kuin mihin ohjaaja on pyrkinyt, mutta tästä huolimatta koheesio eri medioiden välillä on nähtävissä. Kuten lingvistisestä näkökulmastakin, semioottisesta näkökulmasta katsoen molemmista käännöstekstityksistä välittyy henkilö hahmojen tunteet useassa kohdassa. Kuitenkin fraasin ”quizzical brow” käännökset eivät täysin vastaa alkuperäistä semanttisesti, mikä ei välttämättä pilaa katsojalta kohtausta tai sen merkitystä. Kulttuurisesta näkökulmasta jotkin kohdat ovat hieman töksähteleviä suomen kielellä, vaikka teksti onkin

yleisellä tasolla kirjoitettu oikein kieliopillisesti. Laatusuositusten mukaiset, kaksiriviset käännöstekstitykset toistuivat usein DVD:n versiossa.

4.1.2 Ensimmäiset sanat

Tässä dialogissa Elizabeth ja herra Darcy seisovat vaivaantuneina vierekkäin katsellen muiden tanssimista. Katsojalle on selvää, että kumpikaan heistä ei haluaisi olla siinä; he olisivat paljon mieluummin muualla ja muussa seurassa. Jonkin ajan kuluttua Elizabeth keksii kohteliaasti kysyä herra Darcylta tämän mieltymyksestä tanssimista kohtaan. Elizabeth ei saavuta kysymyksellään keskustelua, sillä herra Darcyn lyhyt ja hieman tyly vastaus lopettaa aikeen. Vaikka dialogi onkin lyhyt ja nopea, se sisältää tiettyjä olennaisia elementtejä. Yksi on se, miten Elizabeth ja herra Darcy puhuttelevat toisiaan. Elizabeth on kohtelias ja tietää hyvät tavat herroitellessaan herra Darcya. Hän yrittää viritellä keskustelua, jotta kiusallinen hiljaisuus täytyisi. Toinen olennainen elementti on Herra Darcyn vastaus itsessään. Se on hieman töykeä eikä herra Darcy yritä ylläpitää keskustelua. Hän ei pidä keskustelukumppaniaan tarpeeksi korkeassa asemassa, jotta näkisi minkäänlaista arvoa yhteisessä kanssakäymisessä.

Herra Darcyn repliikki on lyhyt, eikä se rohkaise Elizabethia jatkamaan yrittämistä. Sillä on pikemminkin päinvastainen vaikutus; Elizabeth lähtee muutaman sekunnin päästä herra Darcyn seurasta seistyään tämän vieressä hetken hiljaa ja vaivaantuneena. Dialogissa välittyy selkeästi herra Darcyn tunteet tanssimista kohtaan, sillä hän tekee sitä vain ja ainoastaan pakon edessä. Tässä kohtaa elokuvaa herra Darcyn suhtautuminen tanssimista kohtaan on vain nippelitietoa, mutta myöhemmin se saa isomman merkityksen, kun herra Darcyn kysyy Elizabethia tanssimaan toisissa tanssiaisissa. Tanssi toimii herra Darcyn tunteiden välittäjänä; sen avulla hän osoittaa kiinnostuksensa Elizabethia kohtaan. Tulevissa tanssiaisissa hän ei tanssi muiden kuin Elizabethin kanssa, mikä korostaa tapauksen ainutkertaisuutta.

1. E: Do you dance, Mr Darcy?

2. D: Not if I can help it.

Netflix:

1. E/D: Tanssitteko te? | – Vain jos on pakko.

Vaikka Suomessa ei ole tapana kääntää titteleitä käännöstekstityksiin ja niitä harvemmin käytetään arkielämässä, koen silti, että tässä olisi ollut tärkeä kääntää herra Darcyn titteli. Tällä tavalla käännöstekstityksissä olisi korostettu englantilaisille tyypillisiä käytöstapoja. Titteleitä käytettiin, kunnes oltiin niin tuttuja keskenään, että oli sosiaalisesti hyväksyttyä kutsua toista etunimellä. Elizabethin käyttämänä sana ”you” on käännetty teitittelymuotoon, mikä tuo esiin hänen hyviä käytöstapojaan; herroittelu olisi korostanut sitä vielä lisää. Herra Darcy mainitsee myöhemmin elokuvassa, että Elizabeth ja tämän vanhempi sisko Jane ovat perheen ainoat jäsenet joilta löytyy käytöstavat. Elizabethilla ei ole kovin ruusuista kuvaa herra Darcysta, mutta siitä huolimatta hän puhuttelee tätä hyvien tapojen mukaisesti.

Herra Darcyn vastaus Elizabethin kysymykseen on terävä eikä yhtään lyhyempi kuin on sosiaalisesti hyväksyttävää, mikä kuvastaa hänen henkilöahmoaan. Vastaus on tarpeeksi kohtelias ja tyydyttävä, mutta herra Darcy ei sano tarpeeksi, jotta Elizabeth voisi jatkaa keskustelua. Elizabethinkin kysymys on tarpeeksi kohtelias ja hänelle tyypillinen, kuten jo mainitsin.

Jaottelu on tehty ymmärrettävästä syystä Netflixille epätyypillisesti kaksiriviseksi; repliikit lausutaan nopeasti, joten katsojalle ei riittäisi aikaa lukea kahta erillistä ruututekstiä. Jaottelussa on käytetty myös Suomen laatusuosituksen mukaisesti vuorosanaviivaa osoittamaan puhujan vaihtumista. Sidoksisuus henkilöahmojen eleiden ja tekstitysten välillä on selkeä, sillä herra Darcyn puheista kuin ilmeistä ja kehon liikkeistä ilmenee hänen haluttomuutensa jutella Elizabethin kanssa. Herra Darcyn vastahakoisuutta tanssia kohtaan on korostettu hyvin. Katsojalle käy selväksi, että herra Darcyn mieli tanssimisen suhteen on muuttunut jo seuraavissa tanssiaisissa hänen tunteidensa vuoksi.

DVD:

1. E/D: Tanssitteko te, hra Darcy? | – En, jos vain voin välttää sen.

Viestillisyyden kannalta DVD:n käännöstekstitysversiossa on teititelty sekä käytetty kohteliasta ”herraa”. Vaikka titteleitä ei usein käännetä suomeksi, tässä se kuulostaa sopivalta. Keskustelu kuulostaa luonnolliselta, ja katsojalle käy hyvin ilmi herra Darcyn vastahakoisuus tanssimista kohtaan. Käännöstekstityksessä ei ilmene herra Darcyn vastauksen terävyys; hän haluaa korostaa sitä, miten vähän hän pitää tanssimisesta. Jaottelu on jälleen kahdella rivillä, mikä auttaa katsojaa näin lyhyissä ja nopeissa repliikeissä. Sidoksisuus toimii, sillä

henkilöhahmojen eleet vastaavat käännöksen sävyä. Käännöstekstitysten ilmenevä sidoksisuus myöhempisiin tapahtumiin auttaa korostamaan herra Darcyn muuttuneita tunteita niin tanssimista kuin Elizabethia kohtaan.

Narratiivisesta näkökulmasta Elizabethin kysymys ja herra Darcyn vastaus toimivat, sillä ne sopivat henkilöhahmoille ja tukevat heidän suhteensa kehittymistä. Heidän ensimmäinen keskustelunsa on lyhyt eikä kumpikaan viihdy toisen seurassa. Lingvistikseen näkökulmasta koheesio toimii, sillä kohtauksen ja dialogin sävyt vastaavat molempia käännöstekstityksiä. Semioottisesta näkökulmasta repliikkien sisältö vastaa henkilöhahmojen kasvoilla ilmenevää inhoa tilannetta kohtaan. Herra Darcyn vastauksen jälkeen he seisovat hetken paikallaan kohteliaisuudesta, ennen kuin Elizabeth lähtee kävelemään selittämättä mitään. Vaikka tämä ei olekaan hyvien tapojen mukaista, Elizabethin ilmeestä näkee, että hän ei välttämättä välitä siitä. Kulttuurisesta näkökulmasta käännöstekstitykset ovat suomalaisille sopivia, vaikkakin herroittelulla – tai sen puutteella – onkin hyvät ja huonot puolensa.

4.1.3 Salaiset mielipiteet

Alla oleva dialogi sisältää kaksi eri keskustelua, joista ensimmäinen käydään herra Darcyn ja herra Bingleyn välillä, ja toinen Elizabethin ja Charlotten välillä. Ensimmäisessä keskustelussa Herra Darcy ja herra Bingley puhuvat Bennetien kahdesta vanhimmasta tyttärestä. Herra Bingley ilmaisee ihastustaan Janea kohtaan heidän yhteisen tanssihetken jälkeen. Hän myös yrittää saada herra Darcya sanomaan jotain hyvää Elizabethista, sillä herra Darcy on kehumus Janea ainoaksi hyvännäköiseksi henkilöksi tanssiaisissa. Herra Darcy ei kuitenkaan lähde mukaan, vaan vähättelee Elizabethin ulkonäköä. Loppusilaukseksi herra Darcy kääntää herra Bingleya nauttimaan Janen seurasta hänen omansa sijaan.

Miesten tietämättä Elizabeth ja Charlotte istuvat läheisen penkkirivistön alla ja sattuvat kuulemaan keskustelun. He ovat tarpeeksi piilossa, jotta miehet eivät näe heitä, mutta tarpeeksi lähellä kuullakseen jokaisen sanan. Kamera kuvaa Elizabethin kasvoja useaan otteeseen, jolloin katsoja näkee hänen reaktionsa herra Darcyn ikäviin sanoihin. Elizabethin kasvoista voi nähdä hänen loukkaantuneen, mutta puhuessaan Charlotten kanssa hän ei ilmaise loukkaantumista, vaan enemmänkin huvittuneisuutta. Kamera viipyy Elizabethin kasvoilla hetken ennen kohtauksen vaihtumista; se ilmaisee katsojalle vielä kerran, että herra Darcyn sanat jäivät Elizabethin mieleen. Av-kääntäjäkin voi hyödyntää tätä yksityiskohtaa valitsemalla käännökseensä mieleenpainuvat ja kuvailevat sanat.

1. **B: I've never seen so many pretty girls.**
2. **D: You were dancing with the only handsome girl.**
3. **B: She is the most beautiful creature I have ever beheld. But her sister, Elizabeth, is very agreeable.**
4. **D: Perfectly tolerable, I dare say. Not handsome enough to tempt me. Return to your partner and enjoy her smiles. You're wasting your time with me.**
5. **C: Count your blessings, Lizzie. If he liked you, you'd have to talk to him.**
6. **E: Precisely. I wouldn't dance with him for all of Derbyshire, let alone the miserable half.**

Netflix:

1. B: Uskomaton määrä kauniita naisia.
2. D: Tanssit ainoan kaunottaren kanssa.
3. B: Hän on kaunein näkemäni olento.
4. B: Mutta sisarkin miellyttää silmää.
5. D: Siedettävä.
6. D: Ei tee vaikutusta minuun.
7. D: Palaa partnerisi luo,
8. D: älä tuhlaa aikaa minun kanssani.
9. C: Ajattele hyviä puolia.
10. C: Näin sinun ei tarvitse puhua hänelle.
13. E: Juuri niin.
12. E: En tanssi hänen kanssaan | edes koko Derbyshirestä.
13. E: Saati surkeasta puolikkaasta.

Käännöstekstityksissä on useassa kohdassa käännetty repliikkejä suomen kielelle sujuvampaan muotoon, ja kirjaimellinen käännös olisikin voinut olla melko kankea. Herra Darcyn kommentti “komeimmasta tytöstä” rivillä kaksi on suomennettu “kaunottareksi”, mikä on tavanomaisempaa suomen kielelle kuin Elizabethin kutsuminen komeaksi. Suomessa sana yleensä mielletään maskuliiniseksi, joten kaunotar saa Elizabethin kuulostamaan naisellisen kauniilta. Herra Bingleyn repliikki rivillä kolme ja neljä ovat helppolukuisia

katsojalle niiden lyhyiden ja selkeyden vuoksi. Elizabethin nimi on jäänyt käännöksestä, mikä helpottaa katsojaa lyhentämällä luettavaa tekstiä. Elokuva on kuitenkin tarpeeksi pitkällä, jotta katsoja ymmärtää Elizabethin olevan Janen sisko.

Herra Darcyn vastausten käännökset eivät ole täysin onnistuneet tuomaan herra Darcyn repliikin merkitystä esiin. Rivillä viisi tekstitys 'siedettävä' on ymmärrettävästi lyhyt nopean lausumisen vuoksi, mutta se ei esitä herra Darcyn mielipidettä Elizabethista. Eteen olisi voinut lisätä edes sanan "täysin" tai "täydellisen", jotta katsoja saisi hieman lisää ymmärrystä herra Darcyn ajatuksiin. Herra Darcyn repliikki jatkuu riville kuusi, jossa hän jatkaa Elizabethin lyttäämistä. Käännös "ei tee vaikutusta minuun" ei kuvasta herra Darcyn oikeita tunteita. Elizabethin ulkonäkö nimittäin on jo tehnyt häneen vaikutuksen, mutta vaikutus ei ole tarpeeksi suuri, jotta se houkuttelisi häntä.

Viestillisestä näkökulmasta Elizabethin ja Charlotten keskustelun käännös on toimiva, sillä katsoja ymmärtää heidän keskustelunsa sanoman. Käännöstekstityksissä korostuu Charlotten halu lohduttaa Elizabethia sekä Elizabethin torjuva vastaus ja inho herra Darcya kohtaan. Vain rivillä 12 esiintyvä käännös olisi kaivannut hieman muutosta. Alkuperäisessä repliikissä Elizabeth käyttää konditionaalia, mutta käänöksessä se on vaihtunut indikatiiviin. "En tanssi hänen kanssaan" antaa ymmärtää, että Elizabethin mielessä on mahdollisuus, että herra Darcy pyytää häntä tanssimaan. Kuten aiemmassa dialogissa kävi ilmi, herra Darcy ei missään tapauksessa halua tanssia.

Suomennos korostaa herra Bingleyn kilttiä luonnetta ja selkeää ihastumista Janeen. Ihastus vaikuttaa hänen haluunsa saada herra Darcy pitämään tämän perheestä, jotta avioliitto olisi suotuista. Eikä häntä varmasti haittaisi, jos hänen hyvä ystävänsä menisi naimisiin Janen sisaren kanssa. Käännös kuulostaa luontevalta ja sopii Bingleyn henkilöahmalle. Elizabethin ja Charlotten keskustelu kuvastaa heidän mielipiteitään meneillään olevasta tilanteesta ja siihen kuuluvasta henkilöstä, ja dialogin loppuosa, kuten myös alkukin, vaikuttaa luontevalta keskustelulta kahden ystävän välillä. Herra Darcyn repliikkien käännökset dialogin keskellä taas ovat hieman kömpelöitä, mikä ei sovi hänen alkuperäisiin repliikkeihinsä.

Repliikkien jaottelu on tehty katsojaystävällisesti. Sisällöllisesti ruututekstit ovat ymmärrettäviä ja vaikka ne ovat yksirivisiä, ne sisältävät tarpeeksi tietoa katsojalle.

Repliikkien lyhentäminen ei ole vaikuttanut kaikkien repliikkien merkitykseen ja etenkin dialogin alkupää on hyvä esimerkki tästä. Elizabethin repliikki rivillä 12 on jaettu kahdelle riville, mikä painottaa hänen vastenmielisyyttä herra Darcyn kanssa tanssimiseen. Sidoksisuus

toimii, sillä Elizabeth referoi viimeisessä repliikissään hänen aiempaa kuvailuaan herra Darcysta ja tämän omaisuudesta. Sanaa ”surkea” on käytetty molemmissa dialogeissa, sitoen yhteen aiemmin tapahtuneen ja nykyhetken. Muutenkin koheesio toimii, sillä käännöksissä on onnistuttu sisällöllisesti kuvastamaan henkilöhahmojen tunteita.

DVD:

1. B: En ole nähnyt näin paljon | sieviä tyttöjä.
2. D: Tanssit ainoan kauniin kanssa.
3. B: Hän on kaunein olento | jonka olen nähnyt.
4. B/D: – Elizabeth-sisarkin on miellyttävä. – Täysin siedettävä.
5. D: Ei tarpeeksi kaunis kiehtoakseen minua. | Mene nauttimaan kumppanisi hymystä.
6. D: Tuhlaat aikaasi minuun.

7. C: Ole onnellinen. Jos hän pitäisi sinusta, | joutuisit puhumaan hänelle.
8. E: Aivan.
9. E: En tanssisi hänen kanssaan | koko Derbyshiresta,
10. E: onnettomasta puolesta puhumattakaan.

Viestillisestä näkökulmasta Bingleyn repliikkien käännökset ilmentävät saman asian kuin puhuttu repliikki. Hän on lumoutunut Janesta ja kylän tyttöjen kauneudesta. Herra Darcyn vastaus rivillä kaksi on kankea, sillä käännöksessä on käytetty sanaa ”kaunis” substantiivina. Katsoja kyllä ymmärtää tarkoituksen, mutta siitä uupuu hänen sanojensa painokkuus. Sen kummemmin vertailematta, Netflixissä käytetty ”kaunotar” sisäisti herra Darcyn sanojen merkityksen. Edes herra Darcy ei voinut ohittaa Janen kauneutta, vaikka hän onkin tiedettävästi nirso.

Sen sijaan herra Darcyn repliikit, jotka sisältävät hänen kuvailunsa Elizabethista, viestivät hänen tunteistaan Elizabethia kohtaan. ”Täysin siedettävä” kertoo herra Darcyn pitävän Elizabethia keskivertoa kauniimpana, mutta ei Janen kaltaisena kaunottarena. Myös rivillä viisi esiintyvä käännös toimii, sillä se avaa herra Darcyn ajatuksia pidemmälle ja kiteyttää vielä paremmin hänen tunteensa; Elizabeth on kaunis, mutta ei tarpeeksi kaunis hänelle. Käännöstekstitykset sisältävät herra Darcyn kehotuksen mennä nauttimaan Janen hymystä, jotta herra Bingley ei tuhlaa vähäistä aikaa häneen. Elizabethin ja Charlotten välillä käyty keskustelu on käännetty niin, että katsoja ymmärtää heidän repliikkiensä sanoman.

Herra Bingleyn repliikit eivät ole täysin luontevia hänen henkilöahmolleen, sillä käännöksessä on melkein puhekielinen sävy. Vaikka herra Bingley onkin innoissaan, hän ei puhu töksähdellen tai henkilöahmolleen epätyypillisesti. Herra Darcyn käyttämä ”kaunis” on kankea eikä kuulosta täysin luontevalta hänen henkilöahmolleen. Elizabethin ja Charlotten keskustelun repliikit taas on käännetty luonnollisen kuuloisiksi, ja keskustelu näyttäytyy katsojalle normaalina ystäväysten välisenä puheena.

Jaottelun kannalta käännöstekstitykset ovat jälleen kaksirivisiä useammassa kohdassa. Tästä huolimatta dialogin alkupään käännökset eivät täysin välitä repliikkien sanomaa tai kuulosta luontevilta. Loppua kohden jaottelu saattaa parantaa käännöksiä, sillä herra Darcyn repliikit välittävät katsojalle hänen vahvan mielipiteensä Elizabethista. Käännöstekstityksissä repliikit on jaettu katsojaystävällisesti, eli katsojan on helppo nähdä kenelle repliikit kuuluvat. Vaikka kaksirivisissä ruututeksteissä esiintyy niin yhtä kuin kahtakin puhujaa, sillä ei ole vaikutusta katsojan kokemukseen. Koheesio kuvan ja käännöstekstitysten välillä toimii, sillä henkilöahmojen näyttämät tunteet näkyvät melkein kaikissa repliikeissä. Sidoksisuus näkyy myös näissäkin ruututeksteissä siinä, että Elizabethin viimeisessä repliikissä on käytetty samaa sanaa kuin ensimmäisessä käsittelemässäni dialogissa. Elizabeth selkeästi viittaa aiempaan keskusteluun, joten sidoksisuuden kannalta on käyttää yhteneväistä termistöä. Riviltä yhdeksän puuttuu jatkoviiva näyttämään katsojalle, että Elizabethin repliikki jatkuu seuraavassa ruututekstissä. Tällainen käytäntö on laatusuosituksen mukainen, mutta minulla ei ole tietoa kääntäjän saamista ohjeista. Tämä on siis toissijainen ja pieni seikka, joka ei vaikuta analyysiin.

Narratiivisesta näkökulmasta käännöstekstitykset ovat linjassa tarinan kulun kanssa. Ne edistävät tarinaa ja pohjustavat seuraavaa valitsemaani dialogia. Katsoja ymmärtää, miksi toisessa valitsemassani dialogissa Elizabeth ja herra Darcy ovat kohteliaita toisilleen, mutta seuraavassa valitsemassani dialogissa Elizabeth on hieman kärkeä sanoissaan.

Käännöstekstityksistä ilmenee herra Bingleyn orastavat tunteet Janea kohtaan, jotka myöhemmin toimivat yhtenä tekijänä Elizabethin ja herra Darcyn suhteen kehityksessä. Lingvistikseen näkökulmasta koheesio on molemmissa käännöstekstityksissä toimiva, sillä se kuvastaa kohtauksen tunnelmaa sekä henkilöahmojen oletettuja tunnetiloja – muutamaa antamaani esimerkkiä lukuun ottamatta.

Semioottisesta näkökulmasta käännöstekstityksistä saa kattavan ymmärryksen kohtauksesta. Herrojen keskustelun yhteydessä katsojalle näytetään Elizabethin ja Charlotten reaktiot heidän

kuulemaansa keskusteluun. Katsojan ei tarvitse miettiä, mitä mieltä henkilöihahmot ovat herra Darcyn sanoista tai itse herra Darcysta. Netflixin käännöstekstitykset olivat hyvin vanginneet herra Bingleyn kasvoilla näkyvän lumoutumisen, ja DVD:n käännöstekstitykset kuvastivat herra Darcyn tylsistyneisyyttä ja vastenmielisyyttä tanssiaisissa olemista kohtaan.

Kulttuurisesta näkökulmasta molemmissa käännöstekstityksissä ovat sekä luontevia että kömpelöitä käännöksiä. Ulkonäöllisesti molemmat käännöstekstitykset ovat pysyneet samassa linjassa, eli Netflixin versio on jatkanut yksirivisillä ja DVD:n versio kaksirivisillä ruututeksteillä.

4.1.4 Runoudesta rakkauteen

Viimeinen käsittelemäni dialogi tanssiaiskohtauksesta sijoittuu tanssiaisten loppuun. Uudet yläluokan tulokkaat sekä Bennetin perheen vanhimmat ovat kokoontuneet keskustelemaan Janen, vanhimman tyttären, rakkauselämästä. Rouva Bennet yrittää omasta mielestään toimivalla tavalla osoittaa Janen olevan kaunis ja haluttu, eikä ymmärrä omaa tahdittomuuttaan. Hän kertoo Janen aiemmasta kosiskelijasta, joka kirjoitti tälle kauniita runoja. Rouva Bennetin puheenvuoron lopussa kuitenkin selviää, että mies oli menettänyt kiinnostuksensa. Kommentin jälkeen Elizabeth viimein puuttuu tilanteeseen kunnolla, monen välikommentin ja paheksuvan huudahduksen jälkeen. Elizabethin yritys vaihtaa puheenaihe pois Janen epäonnistuneesta rakkauselämästä toimii, ja se synnyttää uuden keskustelun.

Tarkka katsoja saattaa huomata herra Darcyn kiinnostuksen Elizabethia kohtaan nostavan arasti päätään. Keskustelu on hyvä tilaisuus herra Darcylle kysellä Elizabethin mielipidettä rakkaudenosoituksista, ehkä jopa myöhempää käyttötarkoitusta varten. Hänen mielessään Elizabeth erottuu muista hänen kohtaamistaan tytöistä monella tavalla; hän kuuluu alempaan yhteiskuntaluokkaan, hänen perheensä on moukkamainen ja hänellä on kauniit silmät, jotka pyyhkivät ainakin osan hänen vioistaan. Tässä vaiheessa he eivät ole päässeet keskustelemaan muutamaa sanaa enempää, mutta Elizabethin vahvat mielipiteet runouteen liittyen kiinnittävät herra Darcyn huomion. Elizabethin mielestä runous ei ole sopiva tapa ilmaista ihailua toista kohtaan, ja herra Darcy saa oivan tilaisuuden kysyä Elizabethille sopivampaa tapaa. Herra Darcy näkee tilaisuuden udella romantiikasta, kun taas Elizabeth iskee takaisin herra Darcyn ilkeästä kommentista koskien hänen ulkonäköään.

1. E: And so ended their affection. I wonder who discovered the power of poetry in driving away love?

2. D: I thought poetry was the food of love.

3. E: Of a fine, stout love it may. But if it's only a vague inclination, one poor sonnet will kill it.

4. D: So, what do you recommend to encourage affection?

5. E: Dancing. Even if one's partner is only barely tolerable.

Netflix:

1. E: Olisi jättänyt kirjoittamatta.

2. E: Kuka keksi ensimmäisenä,

3. E: että runous voi tappaa rakkauden?

4. D: Luulin rakkauden kasvavan runoudesta.

5. E: Ehkä aito rakkaus kasvaakin.

6. E: Huono sonetti

7: E: voi tappaa heikon tunteen.

8. D: Mitä sitten suosittelette ihailijalle?

9. E: Tanssimista.

10. E: Vaikka partneri olisi vain siedettävä.

Viestillisesti Elizabethin repliikin käänнос riveillä kaksi ja kolme välittää hänen mielipiteensä runoudesta ja rakkaudesta, mutta se ei aivan tuo esille repliikin merkitystä. Elizabeth esittää kysymyksen retorisesti ja käänнос kuulostaa vain tavalliselta kysymykseltä.

Käännostekstityksiin olisi voinut lisätä esimerkiksi sanan ”keksi” loppuun liitteen -kään, tai lisätä sanaan ”kuka” liitteen -han, korostamaan kysymyksen avoimuutta. Herra Darcyn rivillä neljä esiintyvässä käännosssä on korostettu sen merkitystä; katsojalle selviää herra Darcyn ajatukset sekä sanaton pyyntö Elizabethille selittää kantaansa lisää. Kokonaisuudessaan katsoja saa kattavan käännosksen dialogista. Herra Darcyn pieni kiinnostus Elizabethia kohtaan sekä Elizabethin nolostus äitinsä käytöstä kohtaan näyttäytyvät katsojalle. Elizabethin piikittelevä kommentti lopussa toimii myös suomeksi.

Luontevuuden kannalta käännosset ontuvat jo ensimmäiseltä riviltä lähtien. Elizabethin repliikistä puuttuu jälleen hänelle tyypillinen vihjaileva puhetapa, ja kehotus on hieman liian suora sanallisesti ja sosiaalisesti sisaruksiaan lahjakkaammalle Elizabethille. Rivit viisi, kuusi ja seitsemän syventävät hänen mielipidettään aiheesta. Vaikka käännostä on lyhennetty, se sopii Elizabethille. Hänellä on selkeä mielipide, jota ei ole esitetty liian röyhkeästi. Herra

Darcy tiedustelelee rivillä kahdeksan – ehkä tietämättään tulevaisuutta varten – mikä Elizabethin mielestä auttaa tunteiden kasvattamisessa. Käännöksessä on kuultavissa pieni iva sanan ”sitten” kanssa. Tämä on linjassa herra Darcyn olemuksen kanssa. Elizabethin vastaus osoittaa hänen olevan tyytyväinen omaan sarkastiseen kommenttiinsa.

Jaottelussa on jälleen nojattu enemmän yksirivisiin käännösteksteihin. Käännöstekstityksissä on jaettu kaksi kertaa repliikki kahdelle eri ruututeksteille, mikä saattaa hämmentää katsojaa. Esimerkiksi rivit kuusi ja seitsemän olisivat melkein mahtuneet jopa samalle riville, sillä ne sisältävät neljäkymmentä merkkiä. Netflixin käännöstekstitykset ovat ennenkin ylittäneet 38 merkin rajan, jota suositaan ainakin Suomessa. Käännöksen sijoittaminen yhdelle riville – tai vastaavasti samaan ruututekstiin kahdelle riville – olisi pidentänyt lukuaikaa. Sidoksisuutta on jälleen hyödynnetty käyttämällä samoja sanoja viittaamaan aiempiin tapahtumiin.

Kolmannessa dialogissa käytettyä sanaa ”siedettävä” on käytetty jälleen, mutta Elizabethin repliikkiin rivillä kymmenen on lisätty sana ”vain”. Kontekstissa se kuulostaa hyvältä, vaikka ei olekaan täysin vastaava aiempien käännöstekstitysten kanssa. Tästä huolimatta se vastaa alkuperäistä tekstiä. Elizabethin tyytyväisyys omaan repliikkiinsä on nähtävissä, sillä hän hymyilee tyytyväisenä herra Darcyn kasvoilla näkyvälle hämmennykselle – herra Darcy ei arvannut jäävänsä kiinni puheistaan, saati sitä että niistä huomautetaan hänelle.

DVD:

1. E: Ja se teki siitä lopun.
2. E: Kukahan keksi, että runouden voima | ajaa rakkauden tiehensä?
3. D/E: – Runouden piti olla rakkauden ravintoa. | – Tuhdin rakkauden.
4. E: Jos se on vain ailahdus, | yksi sonettikin tappaa sen.
5. D: Mikä sitten mielestänne | kasvattaa kiintymystä?
6. E: Tanssi. Vaikka tanssipari onkin | vain jotenkuten siedettävä.

Tämä versio alkaa Elizabethin repliikin melko suorasta käännöksestä. Suorahko käännös ei ole haitannut käännöstekstityksen viestillisyyttä ja katsoja ymmärtää sen merkityksen. Herra Darcyn repliikki rivillä kolme ei anna katsojalle samanlaista vaikutelmaa, kuin miten se on alun perin esitetty. Alkuperäisessä repliikissä herra Darcy esittää ajatuksen omanaan, ei yleisenä luulona. Siitä huolimatta katsojalle on selvää, että herra Darcy haastaa Elizabethin näkemyksen ja on eri mieltä hänen kanssaan. Herra Darcyn repliikkiä seuraa Elizabethin vastaus, jossa hän kuvailee sitä, millaisen rakkauden ruokaa runous on. Käännöksessä on

käytetty sanaa ”tuhti”. Itselleni tämä ei tuonut kovin runollista mielikuvaa ja Kielitoimiston sanakirjassa synonyymeja sanalle ”tuhti” ovat ”aimo” ja ”vankka”. Sanat ovat kuvailevia, vaikka niistä tulee ainakin itselleni hieman erilainen vaikutelma kuin mitä Elizabeth tarkoittaa. ”Tuhti” on kaikesta huolimatta toimiva käännös, sillä katsoja ymmärtää sen tarkoittavan kestävästä rakkautta. Etenkin Elizabethin seuraava repliikki rivillä neljä syventää hänen ajatuksiaan, jolloin katsojalle ei jää epäselvyyksiä aiheesta. Viimeisessä repliikissä rivillä kuusi Elizabeth antaa vastauksensa herra Darcyn pohdintaan mahdollisten kosijoiden rakkaudenosoituksista. Verbimuoto on jälleen vaihtunut konditionaalista indikatiiviin, mikä luo hieman eri vaikutelman Elizabethin repliikille. Indikatiivi saa repliikin kuulostamaan varmasti tapahtuvalta asialta, vaikka Elizabethin ja herra Darcyn välinen keskustelu on hypoteettinen.

Luontevuus on hieman kärsinyt käännöstekstitysten melko suorista käännöksistä. Käännöstekstitykset on käännetty juuri tarpeeksi hyvin niin, että katsoja ymmärtää kohtausten, mutta ne eivät syvennä repliikkien merkitystä tai henkilöhahmojen ajatuksia niiden taustalla. Esimerkiksi herra Darcyn repliikki rivillä kolme on hyvä esimerkki, sillä hänellä on yleensä selkeät mielipiteet asioihin. Hän ei lähtisi kyseenalaistamaan uskoaan Elizabethin kommentin takia. Kopulaverbin korvaaminen aktiiviverbillä olisi tuonut käännökseen lisää luontevuutta, esimerkiksi hän olisi voinut kuvailla runouden ”ruokkivan rakkautta” sen sijaan, että runous ”on rakkauden ravintoa”. Käännöstekstityksissä rivillä viisi herra Darcy kysyy Elizabethilta suosituksia mahdollisia kosijoita varten. Käännöksessä suositus on korvattu Elizabethin mielipiteen kysymisellä. Näiden kahden välillä on sävyero, joka muuttaa hieman sitä tapaa, jolla herra Darcy sanoisi repliikkinsä. Hän ei kuitenkaan kysyisi muiden mielipiteitä tällaisessa asiassa eikä se siten kuulosta luontevalta. Käännöstä voi kuitenkin lähestyä myös toisesta näkökulmasta eli ajatella herra Darcyn kommentin olevan sarkastinen. Tästä näkökulmasta lause sopii herralle Darcylle, sillä se näyttäytyy kovin pikkumaisena etenkin, kun siihen on lisätty sana ”sitten”.

Jaottelun suhteen käännöstekstityksissä on jälleen suosittu kaksirivisiä tekstityksiä. Jaottelu ruututekstien välillä riveillä kolme ja neljä toimii, sillä Elizabethin repliikki jakautuu näiden välille niin, että hän vastaa herralle Darcylle rivillä kolme ja syventää vastaustaan rivillä neljä. Yhteenkuuluvat tekijät on pidetty yhdessä, mikä vähentää katsojan lukutaakkaa. Näin hänen ei tarvitse muistella edellistä ruututekstiä tai pohtia, mihin näkyvässä ruututekstissä viitataan. Sidoksisuus on jälleen läsnä viittauksessa aiempaan keskusteluun. Sana ”siedettävä” on pysynyt samana, mutta tällä kertaa sitä määrittelevä sana on vaihtunut. Aiemmassa dialogissa

DVD:n käännöstekstityksissä käytettiin fraasia ”täysin siedettävä”, mutta tässä se on vaihtunut fraasiin ”jotenkuten siedettävä”. Muuten kohtauksen käännöstekstitykset ovat koheesiassa kuvan ja äänen kanssa. Molempien päähahmojen pikkumaisuus ja ilkkurisuus paistavat käännöstekstityksistä.

Narratiivisesta näkökulmasta kumpikin käännöstekstitysversio onnistuu antamaan katsojalle työkaluja ymmärtämään Elizabethin ja herra Darcyn suhteen kehittyminen. He saavat irti juuri sen mitä tähän tarvitaan, vaikka luontevammat käännöstekstitykset olisivat voineet antaa vielä enemmän. Lingvistisestä näkökulmasta koheesio toimii puheen ja tekstin väillä. Molemmissa versioissa viitataan aiempaan dialogiin vaihtuneilla sanoilla. Katsoja varmasti ymmärtää viittauksen tästä huolimatta, vaikka samat fraasit olisivatkin olleet sidoksisuuden kannalta vaikuttavampia. Semioottisesta näkökulmasta käännöstekstitykset kuvastavat henkilöhahmojen tunnetiloja, etenkin lopussa. Elizabethin hymy korostaa hänen sanojaan, ja herra Darcyn hämmennys kiinnijäämisestä tuo lisäpainoa Elizabethin hymylle. Kulttuurisesti käännöstekstitysten eri versiot toistavat itseään ulkonäön puolesta eli yksi- ja kaksirivisyys kummassakin käännöstekstitysten versiossa on kuten ennenkin. Suomen kieli on käännöksissä paikoittain ontuvaa, mutta molemmissa versioissa esiintyy onnistuneita käännöksiä.

4.2 Rakkautta yli niityn

Toinen valitsemani kohta sijoittuu elokuvan loppuun. Elizabeth ja herra Darcy ovat kokeneet yhdessä paljon, ja kaikesta huolimatta he haluavat elää loppuelämänsä toistensa kanssa. Kohtaus alkaa siitä, kun Elizabeth kävelee aamu-usvassa ympäri puutarhaa levottomana, sillä hän ei saa unta. Hän havahtuu ajatuksistaan, kun huomaa jonkun kävelevän viereisen niityn poikki. Se joku on herra Darcy, joka on ulkona liikkeellä samasta syystä kuin Elizabeth itse. Ylitettyään niityn hän tunnustaa rakkautensa Elizabethille ja saa tältä haluamansa vastauksen.

Kohtaus on romanttinen ja herkkä; herra Darcyn niityn ylittäminen tapahtuu hitaasti pianomusiikin soidessa taustalla. Kävely pitää katsojan otteessaan, kunnes Elizabeth rikkoo hiljaisuuden. Tähän kohtaukseen mennessä Elizabethin ja herra Darcyn välillä on tapahtunut jo paljon, ja he molemmat ovat viimein myöntäneet ja hyväksyneet sen, että haluavat toisensa. Herra Darcyn viimeisin käynti ennen tätä kohtausta, sekä Elizabethin keskustelu – jossa Elizabeth myöntää epäsuorasti rakastavansa herra Darcya – herra Darcyn tädin kanssa, vahvistivat Elizabethin tunteet herra Darcylle. Nämä kaksi tapahtumaa ovat valaneet hänelle rohkeutta paljastaa tunteensa Elizabethia kohtaan vielä kerran. Herra Darcy on pelastanut

Elizabethin perheen maineen ja auttanut Janea ja herra Bingleyä löytämään toisensa uudelleen, ja Elizabeth kokee olevansa kiittollisuudenvelassa herra Darcylle. Herra Darcyn hyvät teot todistavat Elizabethille hänen ennakkoluulojensa olleen väärässä.

1. E: I couldn't sleep.
2. D: Nor I. My aunt?
3. E: Yes. She was here.
4. D: How can I ever make amends for such behavior?
5. E: After what you have done for Lydia, and I suspect for Jane also, it is I who should be making amends.
6. D: You must know. Surely you must know, it was all for you.
7. D: You are too generous to trifle with me.
8. D: I believe you spoke with my Aunt last night, and it has taught me to hope as I had scarcely allowed myself before.
9. D: If your feelings are still what they were last April, tell me so at once. My affections and wishes have not changed, but one word from you will silence me forever.
10. D: If, however, your feelings have changed...
11. D: I would have to tell you, you have bewitched me, body and soul, and I love... I love... I love you.
12. D: I never wish to be parted from you from this day on.
13. E: Well, then.
14. E: Your hands are cold.

Netflix:

1. E: En saanut unta.
2. D: Enkä minä. Tätini...
3. E: Niin. Hän kävi täällä.
4. D: Miten voin hyvittää hänen käytöksensä?
5. E: Sen jälkeen, mitä teitte Lydialle | ja myös Janelle,
6. E: on minulla hyvitetävää.
7. D: Teidän on pakko tietää. | Tein kaiken teidän vuoksenne.
8. D: Älkää pitkö minua pilkkananne.

9. D: Puhuitte illalla tätini kanssa,
10. D: ja se sai minut toivomaan
11. D: ihan uudella tavalla.
12. D: Jos tuntee ovat samat kuin huhtikuussa,
13. D: sanokaa heti.
14. D: Minun tunteeni ja toiveeni ovat entiset.
15. D: Sanakin teiltä, niin vaikenen iäksi.
16. D: Jos tuntee olisivat toiset,
17. D: minun olisi pakko kertoa, | että olette lumonnut koko olemukseni.
18. D: Ja rakastan, rakastan, rakastan teitä.
19. D: En halua erota teistä enää koskaan.
20. E: No niin.
21. E: Sinun kätesi ovat kylmät.

Viestillisestä näkökulmasta katsoja saa tarvittavat tiedot käännöksestä. Puutteita kuitenkin löytyy, kuten rivillä kaksi herra Darcyn repliikissä. Alkuperäisessä versiossa repliikki on kysyvä, mutta sen perään on laitettu kolme pistettä kysymysmerkin sijaan. Se välittää hieman eri kuvan katsojalle, sillä alkuperäisessä versiossa herra Darcy haluaa varmistuksen hänen tätinsä vierailusta Elizabethin luona. Elizabethin seuraava repliikki on vastaus kysymykseen. Herra Darcy on tarkka käytöstopojen suhteen ja hänen tätinsä käytös kauhistuttaa häntä. Rivillä neljä ei ole onnistuttu tuomaan esille epäkohteliaisuutta, jonka herra Darcy tunnistaa tätinsä käytöksestä, ja jonka hän haluaa hyvittää Elizabethille.

Käännöstekstityksissä on paljon suoria käännöksiä, jotka eivät välttämättä onnistu painottamaan herra Darcyn sanojen merkitystä suomenkieliselle katsojalle. Herra Darcyn repliikki rivillä kahdeksan on käännetty pyynnöksi toteamuksen sijaan. Herra Darcy tuntee Elizabethin luonteen jo hyvin ja vain toteaa sen tosiasian, että Elizabeth on liian hyväsydäminen leikkiäkseen herra Darcyn tunteilla. Tämä on syy miksi herra Darcy uskaltaa tunnustaa tunteensa ilman, että pelkää joutuvansa naurunalaiseksi. Se on myös syy siihen, että herra Darcy ei usko Elizabethin ja hänen tätinsä keskustelun olleen juoni jolla Elizabeth haluaa nolata herra Darcyn. Repliikki on ennemmin toteamus tästä tosiasiasta. Toteamus toimii myös eräänlaisena alustuksena herra Darcyn kommenttia seuraavalle monologille, jossa hän tunnustaa palavaa rakkauttaan Elizabethia kohtaan.

Rivillä seitsemän herra Darcyn epätoivoinen halu saada Elizabeth ymmärtämään hänen mielensä liikkeet ei kuvastu samalla tavalla kuin alkuperäisessä. Suomeksi repliikki olisi toiminut luontevammin, jos lauseet olisi yhdistetty esimerkiksi että-alistuskonjunktioilla. Erilliset lauseet saattavat kuvastaa ulkonäöllisesti herra Darcyn kiirettä ja ajatusten virtaa, mutta alkuperäisessä lauseet on kirjoitettu yhteen. Tämä saattaa viitata siihen, että sisäisestä kuohunnasta huolimatta herra Darcy tietää mitä haluaa sanoa. Hänellä on ollut kävelynsä verran aikaa miettiä tätä. Myös rivillä 19 olevasta käännöksestä saa hieman eri vaikutelman, kuin mitä alkuperäisessä tekstissä on ilmaistu. Käännöstekstityksessä herra Darcy ei itse halua erota Elizabethista koskaan, mutta alkuperäisessä versiossa hän ei halua olla erossa Elizabethista, sillä vain ulkopuolinen voima voisi pitää heidät erossa toisistaan.

Luontevuuden kannalta käännöksen kieli on hieman kömpelöä herra Darcyn henkilöahmalle. Alkuperäisessä versiossa hän on selkeästi miettinyt etukäteen, mitä hän haluaa sanoa. Katsoja saa käännöstekstityksistä eri vaikutelman herra Darcyn tunteista, sillä ne eivät täysin vastaa hänen palavaa intohimoaan Elizabethia kohtaan. Käännöstekstitysten kieli ei sovi herra Darcylle riveillä 9–14, sillä lauseet kuulostavat liian moderneilta. Merkitys on pysynyt samana, mutta lauseet ovat liian pelkistettyjä ja niistä uupuu herra Darcyn sanojen runollisuus. Herra Darcyn repliikki rivillä 15 ”Sanakin teiltä, niin vaikenen iäksi” on muusta käännöstekstityksestä irrotettuna semanttisesti toimiva, sillä sen kieli on hyvää ja sävyllään oikea. Elizabeth on hiljaa melkein koko dialogin ajan sen alkua ja loppua lukuun ottamatta. Viimeinen lause kertoo katsojalle hänen hyväksyneen herra Darcyn kosinnan; yksinkertainen ”no niin” riittää tähän. Lyhyt vastaus sanavalmiilta Elizabethilta saattaa viitata siihen, miten hänen ajatuksensa ovat sekaisin herra Darcyn tunnustuksesta. Hyvien tapojen mukaisesti sinuttelusta sovitaan ja käännöstekstityksissä on siirrytty sinuttelumuotoon ilman, että siitä on puhuttu. Kontekstista voi kuitenkin olettaa, että sinuttelu on molemmista sopivaa heidän kihlauduttuaan. Teitittely olisi kuitenkin voinut olla sopivampaa tietäen Elizabethin luonteen.

Netflixin käännöstekstitysten ruututekstit ovat usein yhdellä rivillä, mutta tässä dialogissa monet repliikit on jaettu kahdelle riville. Elizabethin repliikki riveillä viisi ja kuusi on vaikea kääntää ja saada toimimaan käännöstekstityksenä, mutta tässä esiintyvä ratkaisu on toimiva katsojan kannalta. Käännös vastaa alkuperäistä tekstiä ja vaikka repliikin olisi voinut jakaa toisella tavalla, on tässä pidetty yhteenkuuluvat komponentit samassa ruututekstissä. Erilainen järjestys olisi voinut parantaa katsojan ymmärrystä ja olla helppolukuisempi. Herra Darcyn monologi on jaettu moneen lyhyeen ruututekstiin, vaikka useat kohdat olisivat sopineet

samaan ruututekstiin. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii riveillä 12 ja 13 ”Jos tunteenne ovat samat kuin huhtikuussa, sanokaa heti”.

Herra Darcyn monologin loppupuolella, rivillä 17, hän puhuu rakkaudestaan Elizabethia kohtaan siinä tilanteessa, että Elizabethin tunteet ovat muuttuneet aiemmasta. Vaikka juuri mainitsin miten ruututekstejä olisi voinut yhdistellä enemmän, tällä kertaa repliikin jakaminen olisi voinut parantaa herra Darcyn repliikin ymmärrettävyyttä. Jos repliikki ”olette lumonnut koko olemukseni” olisi sijoitettu omaan ruututekstiinsä, olisi se korostanut vielä enemmän sitä miten täydellisesti Elizabeth on vallannut herra Darcyn ajatukset ja sydämen. Myös rakkaudenjulistus olisi voinut esiintyä eri ruututeksteissä ja kahden ensimmäisen ”rakastan” sanan jälkeen olisi voinut olla kolme pistettä painottamassa herra Darcyn tunteiden syvyyttä.

Sidoksisuuden kannalta käännostekstitykset eivät aina korreloi henkilöhahmojen sanojen tai tunteiden kanssa. Tästä huolimatta katsojalle jää selkeä kuva siitä, mitä on juuri tapahtunut. Repliikkien käänöksissä on joissain kohdissa sävyeroja alkuperäisen tekstin kanssa, mutta kohtausten romanttisuus ei mene keneltäkään ohi. Etenkin kohtausten äänimaailma, niin hiljainen niitty kuin musiikkikin, ovat omiaan antamaan katsojalle enemmän kuin sanatkaan voisivat ilmaista.

DVD:

1. E/D: – En saanut unta. | – En minäkään. Tätini...
2. E: Niin, hän kävi täällä.
3. D: Miten voin koskaan | hyvittää sellaisen käytöksen?
4. E: Sen jälkeen, mitä teitte Lydian
5. E: ja kai myös Janen hyväksi, | minun tulisi hyvittää se.
6. D: Teidän täytyy tietää, | että tein kaiken teidän vuoksenne.
7. D: Olette liian jalo | leikitelläksenne kanssani.
8. D: Koska puhuitte tätini kanssa, | se sai minut toivomaan jotain,
9. D: mitä en tohtinut aiemmin toivoa.
10. D: Kertokaa heti, jos tunnette yhä samoin | kun huhtikuussa.
11. D: Tunteeni ja toiveeni | eivät ole muuttuneet.
12. D: Yksikin sana teiltä | vaientaa minut iäksi.
13. D: Jos kuitenkin | tunteenne ovat muuttuneet...
14. D: ... haluan kertoa teille,
15. D: että olette lumonnut minut, | ja rakastan...

16. D: Minä rakastan... Minä rakastan teitä.

17. D: Enkä halua olla teistä erossa | tämän päivän jälkeen.

18. E: Olkoon niin.

19. E: Kätenne ovat kylmät.

Kuten Netflixin käännöstekstityksissä, myös näissä käännöstekstityksissä on tulkittu 'tätini' epäröintinä. Epäröinti ei välttämättä edusta herra Darcyn repliikin merkitystä, sillä hän haluaa varmistaa Elizabethilta hänen tätinsä todella vierailleen Benneteillä. Rivillä kolme katsojalle kuitenkin syvennetään herra Darcyn huolta tätinsä epäkohteliaisuudesta käyttämällä sanoja ”koskaan” sekä ”sellaisen käytöksen”. Näitä sanoja seuraa herra Darcyn rakkaudentunnustus, ja käännöksessä on korostettu niiden merkitystä ulkomuodon sijaan. Repliikkejä on käännöksessä muutettu niin, että ne kuulostavat luontevilta suomen kielellä. Käännöksessä on käytetty sellaista kieltä, mikä välittää katsojalle herra Darcyn tunteiden syvyyden. Esimerkiksi rivillä 17 on onnistuttu korostamaan sitä seikkaa, että herra Darcy ei halua olla erossa Elizabethista sen sijaan, että hän haluaisi erota Elizabethista. Myös rivillä 16 käytetyt välimerkit painottavat herra Darcyn tunteita Elizabethia kohtaan. Elizabethin vastaus herra Darcyn tunnustukseen on selkeä ja katsoja ymmärtää Elizabethin pitävän kuulemastaan ja hyväksyvän avioliittotarjouksen. Kommentti herra Darcyn käsien kylmyydestä voi olla kutsu tulla käymään sisällä tapaamassa Elizabethin perhettä, etenkin isää.

Herra Darcyn monologin käännös kuulostaa erittäin luontevalta hänen henkilöahmolleen. Kieli kuulostaa luonnolliselta sekä sujuvalta, ja sanoista välittyy herra Darcyn varovainen toivo Elizabethin tunteiden vastakaiusta. Hän on kuitenkin valmis hyväksymään kieltävän vastauksen, mikä näyttää herra Darcyn olevansa herrasmies. Elizabethin repliikit eivät alussa ole aivan sujuvia, mutta tässä voi olla taustalla käännöstekstitysten jaottelu. Lopussa Elizabethin lyhyt vastaus on tarpeeksi kertomaan katsojalle Elizabethin avioliittotarjouksen hyväksynnästä. Viimeisessä repliikissä rivillä 19 on käytetty teitittelymuotoa, mikä soveltuu Elizabethin henkilöahmolle.

Jaottelun kannalta teksti on luontevampaa, sillä kaksirivisyys sallii pidemmän sisällön tekstitykseen. Elizabethin repliikki riveillä neljä ja viisi on vaikea kääntää ja näissä käännöstekstityksissä ei ole pidetty yhteenkuuluvia komponentteja yhdessä. Ne on jaettu erikseen niin, että katsojalle voi olla vaikea muodostaa käännöstekstityksistä kokonaisuutta. Repliikkien johdonmukaisempi jaottelu olisi auttanut ymmärryksen kannalta. Sidoksisuuden kannalta käännökset vastaavat kohtausten tunnelmaa ja henkilöahmojen oletettuja

tunnetiloja. Näissäkin käännöstekstityksissä on huomioitu kohtauksen romanttisuus ja herra Darcyn tunteet eivät jää epäselviksi.

Narratiivisesta näkökulmasta Elizabethin ja herra Darcyn tarina saa hyvän päätöksen. Molemmista käännöstekstitysversioista ilmenee heidän suhteensa kaari; kaikista vastoinkäymisistä huolimatta – tai niiden johdosta – he rakastuvat ja haluavat viettää loppuelämänsä yhdessä. Lingvistisestä näkökulmasta koheesiota ei aina ole näkyvissä Netflixin käännöstekstityksissä, kun taas DVD:n käännöstekstityksissä koheesio esimerkiksi äänen ja tekstin välillä ei jätä tapahtumia epäselväksi katsojalle. Netflixin käännöstekstitysten ”epäkohdat” ovat enemmänkin sävyeroja puheen ja tekstin välillä, eivätkä ne välttämättä vaikuta katsojan kokemukseen. Semioottisesta näkökulmasta Netflixin käännöstekstityksissä on pariin otteeseen eri tarkoitus alkuperäisessä puheessa ja käännöstekstityksissä. Molemmissa käännöstekstitysten alussa oli epäröintiä herra Darcyn kysymyksen kohdalla. Kulttuurisesta näkökulmasta Netflixin käännösversiossa oli useammin kaksirivisiä ruututekstejä aiempaan verrattuna. Sisällöllisesti esimerkiksi toiston poistaminen on linjassa laatusuosituksen kanssa. Netflixin käännöstekstitysten kieli oli ajoittain liian modernia 1800-luvulle sijoittuvaan teokseen. DVD:n käännöstekstityksissä jaottelu oli jälleen pääsääntöisesti kaksirivistä ja kieli oli hyvää ja luontevaa suomen kieltä.

4.3 Yhteenveto

Ylpeyden ja ennakkoluulon molempien versioiden käännöstekstityksissä on onnistuneita ja epäonnistuneita piirteitä. Tarkastelun kohteena oli käännöstekstityksen viestillisuus, luontevuus, jaottelu sekä sidoksisuus. Näiden lisäksi jokaisen dialogin lopussa oli lyhyesti hyödynnetty Taylorin esittämiä näkökulmia. Viestillisuus on yksi osa tekijöistä, jotka luovat katsojalle hänen kokemuksensa esimerkiksi henkilöhahmoista tai tapahtumista; käännöstekstitykset toimivat ikään kuin hänen ikkunanaan elokuvan maailmaan. Merkityksen korostaminen saattaa auttaa katsojaa esimerkiksi juuri elokuvan maailman ymmärtämisessä. Myös luontevuus voi määritellä sen, miten katsoja näkee henkilöhahmon. Jaottelu ja sidoksisuus auttavat luontevuudessa, jossa molemmat käännöstekstitykset olivat pääsääntöisesti onnistuneet. DVD:llä esiintyvissä käännöstekstityksissä luontevuus korostui useammin, sillä ruututekstien kaksirivisyys antaa lisää tilaa tuoda henkilöhahmojen omia persoonallisuuden piirteitä esiin. Hyvänä esimerkkinä luontevuudesta on DVD:llä julkaistujen käännöstekstitysten herra Darcyn rakkaudentunnustuksesta kohdassa 4.2. Kuten aiemmin mainittu, käännöstekstityksissä on hyvä huomioida materiaalin multimodaalisuus. Molempien

käännöstekstitysten versiot ovat yleisesti ottaen linjassa kuvan ja äänen kanssa. Tästä poikkeuksena molemmissa versioissa kohdassa 4.2, kun herra Darcy puhuu tädistään. Molemmissa käännöstekstityksissä on käytetty välimerkinä kolmea pistettä kysymysmerkin sijaan. Herra Darcyn äänensävy on kysyvä ja lauseen intonaatio nousee loppua kohti.

DVD:n käännöstekstitysten jaottelu on usein luontevampi kuin Netflixin käännöstekstitysten, joissa vain viidessä eri ruututekstissä repliikki on jaettu kahdelle riville. Kun repliikki kirjoitetaan vain yhdelle riville, käännökselle jää vähemmän tilaa; tällöin tekstiä on tiivistettävä entistäänkin lyhyempään muotoon. Yksiriviset ruututekstit esiintyvät ruudulla vähemmän aikaa, sillä seuraavan ruututekstin pitää vaihtua puheen mukana. Nämä aiheuttavat sen, että vain oleellisille asioille jää tilaa. Valitettavan usein tämä tarkoittaa, että henkilöahmon omia piirteitä pitää karsia. Netflixissä esiintyvät käännöstekstitykset ovat useammin yksirivisiä ja niiden välittämä tieto jää paikoitellen puutteelliseksi. Viidestä ruututekstistä, jotka on jaettu kahdelle riville, yksi on osiossa 4.1.2, toinen osiossa 4.1.3, ja loput kolme osiossa 4.2. Tällaista jaottelua olisi kaivattu useammassa muussakin kohdassa. DVD:llä esiintyvissä käännöstekstityksissä taas kaksirivisiä ruututekstejä esiintyy jokaisessa dialogissa, paitsi osiossa 4.1.2, vaikka pituutensa vuoksi kyseisessäkin dialogissa kaksirivisyys olisi ollut toimiva ratkaisu. Repliikkien sisäinen ja ruututekstien välinen jaottelu on pääpiirteittäin onnistunut, lukuun ottamatta viimeistä dialogia. Molemmissa versioissa on vaikeuksia saada jaottelu toimimaan, mikä saa henkilöahmojen repliikit kuulostamaan ajoittain kömpelöiltä.

Tarkastelin jaottelun lisäksi sidoksisuutta ja koheesiota ruututekstien sisällä ja ulkopuolella. Molemmissa versioissa on osattu ottaa huomioon sidoksisuus sekä koheesio ja katsojan on helppo seurata dialogeja. Eri keskusteluissa esiintyneet piirteet, kuten herra Darcyn kuvailu ”surkeaksi” tai ”onnettomaksi”, on otettu huomioon myöhemmissä keskusteluissa, joissa viitataan näihin aikaisempiin keskusteluihin. Pienet valinnat lisäävät koheesiota keskusteluiden välillä ja tuovat katsojalle muistiin aiemmat tapahtumat. Ruututekstien sisällä ei ole epäselvyyksiä siitä, kehen tai mihin puhuja viittaa. Koheesio tekstin ja puheen välillä toimii usein, mutta muutamassa kohdassa käännökset eivät toimineet kontekstissa. Tällaisia kohtia ovat muun muassa Netflixin käännöstekstityksissä osiossa 4.1.3, kun Elizabeth puhuu konditionaalissa hänen mahdollisesta tanssimisesta herra Darcyn kanssa, tai molempien versioiden käännöstekstityksissä osiossa 4.2, jossa herra Darcy kysyy tätinsä perään. Molemmissa käännöstekstityksissä kysymysmerkin sijaan on kolme pistettä. Koheesio tekstin ja kuvan välillä onnistuu suurimmassa osassa käännöstekstityksiä, sillä ne harvoin poikkeavat

toisistaan. Merkittävimpänä erona voidaan pitää osion 4.1.1 ensimmäisiä repliikkejä, joissa puhutaan herra Darcysta henkilönä, jolla on ”quizzical brow”. Molemmat käännöstekstitykset sisältävät sanan ”kysyvä”, josta uupuu herra Darcyn huvittuneisuus. Ruudulla näytetään herra Darcyn tarkkailevan edessään aukeavaa ihmismassaa, ja hän ei näytä kysyvältä vaan pikemminkin miettivältä.

Taylorin mainitsemat eri perspektiivit (narratiivinen, lingvistinen, semioottinen ja kulttuurinen) auttoivat analyysin tekemisessä. Narratiivisesta näkökulmasta molemmat käännöstekstitykset onnistuvat tuomaan katsojalle Elizabethin ja herra Darcyn rakkaustarinan. Katsoja saa kattavan kuvan heidän suhteestaan ja sen draaman kaaresta. Lingvistisestä näkökulmasta koheesio toimii ja ei toimi; vaihtelua koheesioon kanssa dialogien välillä on jonkin verran, mikä voi aiheuttaa katsojalle hämmennystä. Semanttisesta näkökulmasta käännöstekstitysten sävy eroaa henkilöhahmojen repliikkien merkityksestä ajoittain, mikä voi hämmäntää katsojaa. Ne vastasivat toisiaan siitä huolimatta useasti, eikä eroavaisuudet aiheuttaneet katsojalle epätietoa tapahtumista. Kulttuurisesti käännöstekstityksissä esiintyy paljon suomenkielelle tyypillisiä piirteitä, jotka auttavat katsojaa ymmärtämään ja sisäistämään henkilöhahmojen repliikit. Netflixissä esiintyvissä käännöstekstityksissä käytetään useammin yksirivisiä tekstityksiä, mikä on Suomen laatusuosituksen vastainen käytäntö. Kaksirivisyys ei ole tiukka sääntö jota tulee noudattaa kaikkialla maailmassa, mutta se on suomalaisille tutumpi käytäntö, joka helpottaa tekstitysten lukemista.

Tärkeimpänä analyysin kohteena pidän käännöstekstitysten merkitystä. Dialogeissa on paljon puhetta, ja käännöstekstityksissä tulee onnistua tiivistämään pitkä puhe pieneen tilaan ilman, että siitä katoaa sanotun merkitys. Molempien versioiden käännöstekstityksissä on puutteita, vaikka useimmiten DVD:llä esiintyvät käännöstekstitykset onnistuvat useammin viestimään repliikkien sisällön, kuten esimerkiksi herra Darcyn monologi kohdassa 4.2. Netflixin käännös osiossa 4.1.3, jossa herra Bingley puhuu Janesta, esitti herra Bingleyn sanojen merkityksen toimivalla tavalla. Käännös kuulostaa luontevalta ja herra Bingleyn henkilöahmolle sopivalta. DVD:n version käännös osiossa 4.2, missä herra Darcyn pidempi yksinpuhelu, on toimiva, sillä se sisältää kaiken tähteellisen käännöstekstitysten kannalta. Molemmissa käännöstekstityksissä on myös puutteensa, joissa ei ole joko käännetty oikeaa merkitystä tai sitten sitä ei pidetty sitä oleellisena käännöksen kannalta. Osiossa 4.1.4 DVD:n käännöstekstityksissä Elizabethin kuvailema aito rakkaus on käännetty ”tuhdiksi rakkaudeksi”. Osiossa 4.1.3, kun herra Darcy puhuu herra Bingleylle Elizabethin ulkonäöstä, Netflixin käännöstekstitysten käännös ”ei tee vaikutusta minuun” ei kuvasta herra Darcyn

alkuperäisen repliikin sisältöä. Netflixin käännöstekstityksissä on vaikeuksia etenkin herra Darcyn repliikkien kohdalla. Hänen luonteenpiirteensä voivat jäädä käännöksen takia suomenkieliseltä katsojalta ymmärtämättä, sillä käännökset on tehty keskittyen liikaa niiden lyhentämiseen. Herra Darcy puhuu nopeasti, ja jos puheenvuoro on pitkä, sitä on vaikeaa saada mahtumaan yhdelle riville.

Yksi katsojan kannalta tärkeä piirre, johon en ottanut kantaa, on ajastus. Jaottelu ja ajastus kulkevat yleensä käsi kädessä; jos toisesta on tehty valmis pohja, niin on toisestakin. Jätin ajastuksen kokonaan pois analyysistani, sillä minulla ei ollut keinoja saada tarkkoja ajastuksia. Silmämääräisesti kuitenkin molemmissa käännöstekstityksissä ruututekstit on ajastettu usein joko liian aikaisin tai myöhään. Tämä näkyy useammin Netflixin käännöstekstityksissä kuin DVD:n. Ajastukset alkavat monesti niin aikaisin, että tavallinen katsojakin kiinnittäisi siihen huomiota. Toinen piirre, jonka mainitsin vain kerran ja joka toistui molemmissa käännöstekstityksissä, on yhdysmerkin eli jatkoviivan puuttuminen ruututekstin lopusta niissä tapauksissa, kun repliikki jatkuu toiseen ruututekstiin. Laatusuosituksissa on määritelty tämän olevan suositeltava tapa, ja molemmissa käännöstekstityksissä on puutteita tässä. Jatkoviiva kertoo katsojalle, että repliikki jatkuu vielä. Näin katsoja tietää valmistautua muistamaan, mitä on juuri lukenut ja osaa yhdistää sen seuraavana tulevaan ruututekstiin. Netflixin käännöstekstityksissä yksi jatkoviivan puutteen esimerkki löytyy osiosta 4.1.4, kun Elizabeth repliikki on jaettu niin, että ”huono sonetti” jatkuu seuraavassa ruututekstissä ”voi tappaa heikon tunteen”. Sonetin jälkeen ei ole edes pilkkua mikä saa sen näyttämään siltä, kuin sanat leijuisivat ilmassa ilman kontekstia. DVD:n käännöstekstitysten vastaava kohta on osiossa 4.2, kun Elizabethin repliikki ”Sen jälkeen mitä te teitte Lydian” ”ja myös kai Janen hyväksi...” on jälleen jaettu kahteen ruututekstiin ilman, että lopussa on edes pilkkua ilmoittamassa repliikin jatkumisesta. DVD:n käännöstekstityksissä esiintyy myös toisenlaista yhdysmerkin käyttöä. Käännöstekstityksissä molemmat repliikit alkavat yhdysmerkillä eli vuorosanaviivalla, kun samassa ruututekstissä on kaksi puhujaa. Tällaisissa tapauksissa vain alemmalla rivillä eli toisella puhujalla kuuluu olla vuorosanaviiva kertomassa katsojalle, että puhuja vaihtuu. Jatkoviivan käyttö on myös sellainen piirre, joka riippuu toimeksiantajasta; vaikka sen tietynlaista käyttöä suositellaan Suomessa, ei se takaa, että kaikki käännöstekstitykset sisältäisivät sen samanlaisen käytön.

5 Johtopäätökset

Tutkielmallani halusin selvittää, miten hyvin käännöstekstityksissä on onnistuttu vangitsemaan henkilöhahmojen luonteet samalla, kun huomioidaan niiden laatu. Tarkastelin käännöstekstitysten viestillistä toimivuutta, luontevuutta, jaottelua sekä niiden sidoksisuutta aiempiin tapahtumiin, puheeseen sekä kuvaan. Käännöstekstityksissä tulee huomioida av-kääntämisen multimodaalisuus, eli kuva ja ääni ovat merkittävä osa toimivia käännöstekstityksiä. Valitsin kohtaukset sen perusteella, että ensimmäisessä kohtauksessa päähahmot, Elizabeth Bennet ja herra Darcy, eivät tunne toisiaan. He tapaavat ensimmäistä kertaa, eikä kummankaan ensivaikutelma toisesta ole imarteleva. Herra Darcy ylenkatsoo Elizabethia ja hänen perhettään, kun taas Elizabethin mielestä herra Darcy on ylpeä hienostelija. Toisessa kohtauksessa he ovat unohtaneet omat ennakkoluulonsa ja ovat valmiita sitoutumaan toisiinsa elämiensä loppuun saakka. Päähenkilöiden muuttunut suhde muuttaa myös heidän tapaansa puhua keskenään. Käännöstekstitysten tulee kuvastaa osuvasti niin puhujaa kuin puhujan ja puhuteltavan suhdetta. Valitsemani tarkastelukriteerit koostuvat av-kaantajat.fi-sivuston laatusuosituksista, Holopaisen pro gradu -tutkielmasta, jossa hän käsittelee toimivuuden tasoja, sekä Taylorin eri perspektiiveistä, joilla voi analysoida käännöstekstityksiä.

Keräsin aineistoni katsomalla valitsemani kohtaukset ensin läpi ilman, että huomioin käännöksen sisältöä. Ensimmäisenä huomasin sen, miten usein ruututekstit ilmestyvät ruudulle ennen puhetta ja jatkuivat puheen loputtua. Yleensä ajastuksia tehdessä tällaiset piirteet minimoidaan, sillä käännöstekstitysten pitäisi olla sidoksissa puheeseen. Ruututekstin pidentäminen, jotta käännöstekstitykset voi nähdä kauemmin, pidentää myös katsojan lukuaikaa. Liian aikaisin ilmestyvä ruututeksti voi joissain tapauksissa pilata esimerkiksi ruudulle ilmestyvän yllätyksen, jolloin sitä olisi hyvä välttää. Toinen asia jonka huomasin, oli jaottelu. Netflixin käännöstekstityksissä suositaan yksirivisiä ruututekstejä, kun taas DVD:n käännöstekstityksissä suositaan kaksirivisiä. Kaksirivisyys on yleisempi käytäntö Suomessa, ja siihen tottuneena yksirivisyys voi vaikeuttaa käännöstekstitysten lukemista. Netflixissä esiintyvät yksiriviset ruututekstit vaikeuttavat käännösten luontevuutta sekä henkilöhahmojen luonteenpiirteiden sisällyttämistä käännökseen. Analyysiani vaikeutti epä tietoisuus siitä, ovatko käännöstekstitykset ykkös- vai kakkoskäännöksiä. Jaottelu ja ajastus vaikuttavat käännöstekstitysten laatuun, jolloin on vaikea arvioida käännöstekstitysten toimivuutta kunnolla.

Katsoessani elokuvan uudestaan niin, että kirjasin repliikit ylös, aloin huomata puutteita käännöstekstitysten kirjoitusasussa. Pienet seikat, kuten yhdysmerkkien käyttö, ovat tärkeitä katsojan kannalta; ne auttavat lukemista ja helpottavat muistitaakkaa. Tekstityskääntäminen av-kaantajat.fi sivustolla esiintyvien laatusuositusten mukaan takaa sen, että yleisö ymmärtää käännöstekstitykset vähemmällä vaivalla. Suomessa julkaistuissa käännöstekstityksissä usein vähintäänkin sovelletaan kyseisiä laatusuosituksia. Yhtenäinen linjaus ja suositusten käyttäminen kaikissa käännöstekstityksissä takaisi yleisölle helpomman katsojakokemuksen. Tällainen vaatimus on kuitenkin mahdoton laatusuositusten ollessa vain suosituksia. Toimeksiantajilla on omat suosituksensa, joita av-kääntäjän tulee noudattaa. Tutkiessani lisää käännöstekstitysten sisältöä, huomasin puutteita niissäkin. Sisällöllisesti käännöstekstitykset eivät aina vastaa sitä, mitä ruudulla näkyy tai mitä repliikin puhuja tarkoittaa. Joskus virheitä esiintyy kielellisesti, kuten väärä verbimuoto tai sanavalinta, mutta yleisesti käännöstekstitykset vastaavat sanottua. Multimodaalisuuden kannalta on tärkeää muistaa, että av-kääntäjän tulee huomioida puheen lisäksi myös kuva ja ääni. Näissäkin on puutteita, sillä jotkin henkilöhahmoja kuvailevat sanat eivät vastaa esimerkiksi henkilöhahmon ilmettä tai kohtauksen tunnelmaa. Lähtökohtaisesti tekstityskääntäminen on funktionaalista, ja funktionaalisuus ei toteudu tapauksissa, joissa kuva ja teksti eivät vastaa toisiaan. Näissä tapauksissa katsoja saa eri mielikuvan kohtauksesta tai henkilöhahmosta kuin lähtökielen puhuja. Multimodaalisuuden ja funktionaalisuuden olisi voinut huomioida paremmin käännöstekstityksissä.

Viestillinen toimivuus toteutuu usein DVD:n käännöstekstityksissä, sillä niissä on huomioitu repliikkien luonteisuus sekä merkitys. Netflixin käännöstekstityksissä repliikkien käännösten kirjaimellinen vastaavuus korostuu useammin kuin repliikin merkityksen vastaavuus; viestin vastaavuus esiintyy useammin kuin repliikin sävy, sen sanovan henkilöhahmon luonne tai multimodaalisuus yleisesti. Netflixin suosima yksirivisyys voi olla tässä tekijänä, sillä tilan puute vaikeuttaa av-kääntäjän työtä viestin välittäjänä. Näissä tapauksissa useimmiten ulkoasua – joskus sisältöäkin – pitää muuttaa rankemmin. Muuttamisen takia henkilöhahmon puhe sekä ruudulla näkyvä teksti eivät aina vastaa toisiaan täydellisesti, mikä saattaa näyttäytyä lähdekieltä osaavalle katsojalle huonona käännöstyönä. Esittämäni seikat käännöstekstitysten toimivuudesta eivät siis kohdistu täysin katsojan näkökulmaan, vaikka katsojan saama kokemus elokuvasta on tärkeä. Toimivuuden kannalta on usein selkeämpää, jos viestillisyyys on isommassa asemassa kuin suora käännös.

Analyysini pääosassa on käännöstekstitysten toimivuus ja eroavaisuudet kahden eri julkaisun välillä. Toimivuutta voi katsoa kahdesta eri näkökulmasta; katsojan ja av-kääntäjän. Katsojan kannalta käännöstekstitykset ovat onnistuneet, sillä he ymmärtävät elokuvan sisällön niiden ansiosta. Vaikka käännöstekstityksissä olisi puutteita esimerkiksi sidoksisuudessa, voi katsoja itse tehdä omat johtopäätöksensä henkilöhahmoista tai tunnelmasta kuvan tai äänen perusteella. Myös av-kääntäjän – ja tutkielmani – kannalta käännöstekstitykset ovat toimivia, vaikka molemmissa esiintyy ajoittain puutteita eri kriteerien suhteen. Olennaisimpana piirteenä pidän viestillisyyttä; molempien käännöstekstitysten versioissa esiintyi oikeanlainen merkitys tai ainakin siihen suuntaan – joitain tapauksia lukuun ottamatta.

Tutkielman aihe on vaikea, sillä käännöstekstitysten toimivuus on pitkälti kiinni niiden lukijasta. Jokaisella on oma mielipide siitä, miten jokin tulisi kääntää. Aluksi ajattelin tutkimuskysymykseeni löytyvän helpon ratkaisun; tietenkin Netflixin käännöstekstitykset ovat huonompia kuin jopa oikein julkaistun DVD:n käännöstekstitysten. Kuitenkin jo katsoessani elokuvaa Netflixistä huomasin käännöstekstitysten olevan oletettua paremmat. Ja sama DVD:llä; käännöstekstitykset eivät olleetkaan aivan täydelliset ja laatusuositusten mukaiset. Toinen asia mikä vaikeutti tutkimusta, oli kriteerit. Vaikka mielestäni ne ovatkin oikeutetut, oli välillä vaikea löytää sanottavaa jokaisesta kohdasta. Olisi voinut olla helpompaa rajata kriteerejä ja keskittyä yhdessä tai kahdessa niille olennaisiin piirteisiin käännöstekstitysten onnistumisen kannalta.

Käsittelen tutkielmassani pintaraapaisun omaisesti henkilöhahmojen välistä pragmatiikkaa ja kiinnostuin aiheesta. Käännöstekstityksissä henkilöhahmojen välinen kommunikaatio tulee esittää sillä tavalla, kuin se on alkuperäisessä kielessä esitetty. Käännöksessä ei saa kadota tärkeitä piirteitä, jotka tekevät henkilöhahmojen välisen kommunikaation ainutlaatuisiksi. Henkilöhahmojen omalaatuisuuden säilyttäminen voi olla yksi av-kääntäjän vaikeimmista tehtävistä. Yhtä vaikeaa, ellei vaikeampaa, voi olla säilyttää monien henkilöhahmojen piirteet ja heidän väliset suhteensa. Henkilöhahmojen välillä esiintyy erilaisia dynamiikkoja, joiden oikeanlainen kääntäminen lisää käännöstekstityksen toimivuutta. Mahdollinen jatkotutkimus voisi käsitellä esimerkiksi Elizabethin ja herra Darcyn, tai joidenkin sivuhahmojen, kuten Elizabethin ja Janen, välistä kommunikaatiota. Teoksen fanina tutkisin mielelläni lisää Elizabethin ja herra Darcyn kanssakäymistä koko elokuvan osalta.

Av-kääntäminen on alana niin uusi, että kaikenlainen tutkiminen on hyödyksi. Vaikka oma tutkimukseni aihe on suppea eikä edusta koko av-kääntämisen alaa, se voi silti valaista

käännöstekstitysten laatua yhden elokuvan kautta. Toivoisin enemmän aihetta käsittelevää tutkimusta, sillä käännöstekstitysten laatu on kärsinyt mediasisällön valtavan kasvun ja siitä johtuvan, nopealla aikataululla tehtyjen käännösten tarpeen vuoksi. Koko maailmassa vallitseva median yltäkylläisyys on heikentänyt niin käännöstekstitysten kuin jopa elokuvien laatua, sillä uutta sisältöä janoavaa yleisöä pyritään palvelemaan nopealla aikataululla. Jos tähän yhtälöön lisätään tekoälyn käytön kasvu, voi tulevaisuudessa olla vaikeaa löytää oikeasti laadukkaita käännöstekstityksiä. Aiheen tutkiminen ja siitä keskustelu voisi valaista sitä, miten isossa asemassa käännöstekstitykset ovat. Taiteen ja kulttuurin asemaa yhteiskunnassa vähätellään jatkuvasti, vaikka ne ovat iso osa sitä, mikä tekee meistä ihmisiä. Av-kääntäminen on suhteellisen uusi ala, mutta se ei tee siitä vähemmän tärkeää muiden joukossa.

Lähteet

Aineisto:

Ylpeys ja ennakkoluulo. 2005. DVD [2006]. Universal Studios.

Painetut lähteet:

Cartmell, D. 2010. *Jane Austen's pride and prejudice : the relationship between text and film*.

London, England: Bloomsbury Publishing Plc.

Chaume, F, 2018. An overview of audiovisual translation: Four methodological turns in a mature discipline. *Journal of Audiovisual Translation*, 1(1), 40–63.

Fraiman, S. 2010. The Liberation of Elizabeth Bennet in Joe Wright's *Pride and Prejudice*. *Persuasions : The Jane Austen Journal Online*, 31(1).

Franco, E, Medina Silveira, D. & dos Santos Carneiro, B. 2015. *Audio Describing for an Audience with Learning Disabilities A Pilot Study Audience in Brazil. Audiovisual Translation in a Global Context : Mapping an Ever-Changing Landscape*. 99–109. 1st ed. London: Palgrave Macmillan.

Georgakopoulou, P. 2008. *Subtitling for the DVD industry. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*, 21–35. Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Hamilton, S. N. 2008. *Constructing Mr. Darcy : tradition, gender, and silent spaces in Jane Austen's Pride and prejudice*. University of Central Oklahoma.

Hatim, B., & Mason, I. 1997. *The Translator as Communicator*. London, Routledge.

Holopainen, T. 2010. *AV-tekstityksen tehtävistä ja ominaisuuksista ohjautuvuuden ja toimivuuden näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.

Keymer, T. 2020. *Jane Austen: Writing, Society, Politics*. New York: Oxford University Press.

Loparo, K. A., & Anderman, G. 2008. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. 1st ed. London: Palgrave Macmillan UK,. Web.

Oziemblewska, M., & Szarkowska, A. 2022. The quality of templates in subtitling. A survey on current market practices and changing subtitler competences. *Perspectives*, 30(3), 432–453.

Perez-Gonzalez, L. 2015. *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues*. 1st ed. Oxford: Routledge.

Taylor, C. 2016. The multimodal approach in audiovisual translation. *Audiovisual Translation : Theoretical and Methodological Challenges*, vol.95, 39–52. The Netherlands, John Benjamins Publishing Company.

Internet-lähteet:

Käännöstekstitysten laatusuosituksset. 2020. Av-kääntäjät. Saatavissa: <https://www.av-kaantajat.fi/Laatusuosituksset/>. Luettu: 23.5.2024

Britannica. Pride and Prejudice. Saatavissa: <https://www.britannica.com/topic/Pride-and-Prejudice>. Luettu: 29.4.2024

Episodi. 2012. Oletko ihmetellyt dvd-tekstitysten laatua – tässä syy. Saatavissa: <https://www.episodi.fi/uutiset/oletko-ihmetellyt-dvd-tekstitysten-laata-tassa-syy/>. Luettu: 14.3.2024

Helsingin Kuuloyhdistys Ry. 2022. Helkyn edunvalvonnalla vaikutusta – Traficom antoi Neloselle huomautuksen tekstitysten laadusta. Saatavissa: <https://helky.fi/artikkelit/helkyn-edunvalvonnalla-vaikutusta-trafficom-antoi-neloselle-huomautuksen-tekstitysten-laadusta/>. Luettu: 3.12.2024

IndieWire. 2005. Tackling A Classic: Joe Wright on “Pride and Prejudice”. Saatavissa: <https://www.indiewire.com/features/general/tackling-a-classic-joe-wright-on-pride-and-prejudice-77678/>. Luettu: 23.4.2024

Kielitoimiston sanakirja. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>. Luettu: 19.4.2024

Oxford Scholastica Academy. 15 Classic Books Everyone Should Read. Saatavissa: <https://www.oxfordscholastica.com/blog/classic-books-everyone-should-read/>. Luettu: 23.4.2024

Tiittula, L. 2020. *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, Nro 1457, 942–983. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/81846886-3d83-4111-af8a-268435bfc66/content>. Luettu: 7.4.2024

English summary

The Functionality of the Subtitles in Joe Wright's Pride and Prejudice

Everywhere we go, we consume some type of media. It can be a podcast we listen to on our headphones, the news we see on television, a film we go see in a cinema or a social media post we see on our phones. Media is ever-growing, which is why the need for audiovisual translators has been on the rise in recent years. Audiovisual translator is someone who builds bridges between languages; e.g. they make subtitles for films or series so that everyone can watch them. Audiovisual translator is an umbrella term that encompasses e.g. a subtitler. A subtitler is a person who translates speech into text; their translations change formats. Audiovisual translation as a whole is multimodal, hence speech is not the only thing subtitlers need to consider; they need to acknowledge the sound, the picture and the atmosphere as well. The quality of subtitles as a topic of interest grows consistently in the media. The many existing streaming services offer hundreds of films and series for paying viewers, and they need subtitles for them to be streamed by as many as possible, all around the globe. The amount of content that needs subtitles is often so vast, that some companies turn to unqualified subtitlers to reduce the cost. Other cheap and fast practises are machine translations and readily-made templates.

The task of a subtitler is not easy, since often a lot is said in films or series and the amount of characters in subtitles is limited. A subtitler needs to be able to convert the long, spoken lines into short space and reword it in a way, that a person reading the subtitles has the same experience as someone, who understands the spoken language. The translation is rarely literal or “word-to-word”, which leads some viewers to think that the subtitler is not qualified. What they fail to understand is what is said is frequently more important than how it is written. The topic of the quality of subtitles piqued my interest due to experiencing this problem first hand while watching several different series. Streaming services have a bad reputation when it comes to the topic of subtitles, so naturally, it was something I wanted to study closer.

This study focuses on the functionality of subtitles in a film adaption of *Pride and Prejudice*, directed by Joe Wright in 2005. In other words, I will explore whether the chosen subtitles

fulfil their duty and help the viewer to understand the ongoing scene. This film is close to my heart, which made it an easy choice to use in analysing this topic. I have chosen two different subtitle versions, one that has been published in Netflix and the other published on DVD. I have decided to analyse this topic through two different scenes from the film, one at the beginning of it and one at the end. The main focus is whether the subtitles are adequate, and does the other version more often meet the standards I have set. I focus on the criteria discussed later, but will also consider the viewer, who has never seen the film nor has any background information about it.

Functionality, multimodality and quality guidelines

I will base my thesis on a few guidelines. The functionality of the subtitles is the first, on grounds of the importance of functioning subtitles. There are six layers of functioning according to Tiina Holopainen (2010), but I will take only one of them into consideration. The one I have chosen puts emphasis on message of the line, and whether the correct meaning is included in the translation. Some viewers prefer to have word-to-word translations, but those do not always work due to the lack of space with subtitles. The subtitler needs to compress the lines as well as work with the multimodal aspects of a film. Hence, translations are rarely what is heard, but rather a combination of everything happening on screen. Multimodality can be studied from different perspectives. The base of a good translation is to give the viewer the same experience as the viewers, who see the film in the source language, receive. Film directors have a vision they want to execute, and that vision should be available to all viewers. There are four perspectives, through which multimodality can be analysed: narrative, linguistic, semiotic and cultural (Taylor 2018). Narrative perspective focuses on the storytelling point of view, linguistic perspective focuses on the cohesion of the film and subtitles, semiotic perspective focuses on the factors that are not related to speech, e.g. expressions, and cultural perspective focuses on the source and the target language, and what norms should be considered in each translation.

Most Finnish people prefer subtitles over dubbing. Finland has made official guidelines for subtitling, since it is the more common practice here. Subtitlers should follow these guidelines whenever possible, since it lessens the viewers effort to understand a film or a show. The problem with subtitling guidelines is that they are not universal. I have chosen Netflix, a non-Finnish streaming service, to be of comparison to another subtitle version. Netflix has its own guidelines on their website, which differ from the guidelines used in Finland. The other

version of subtitles, published on DVD, follows the Finnish guidelines more often. These guidelines cover many areas of subtitling, but I will focus only on three points in this thesis: naturalness, cohesion and the segmentation of subtitles. Naturalness is important with character building and how the viewer perceives the characters. Cohesion helps to connect what is said and what is written on screen. The right choice of words will not only transfer what is said, but also the feeling behind it. Tone is an important factor, especially with ironic works such as Jane Austen's *Pride and Prejudice*. Lines of character are divided inside one subtitle or between two subtitles, and spotted or cued at the right time. Right type of segmentation helps with cohesiveness and understanding of the scene. Lines should be divided according to the rules of the target language, paying special attention to phrases. Subtitles appear their best when they sound natural.

Analysis and material

The material for my thesis consists of two different scenes from a film called *Pride and Prejudice*, directed by Joe Wright in 2005. The film stars big names such as Keira Knightley and Matthew Macfadyen, both who play the main characters, Elizabeth Bennet and Mr. Darcy. The goal of my research is to analyse two different subtitles of two scenes, and compare whether they are functional, translate the correct meaning and follow the Finnish guidelines, and whether the other subtitle follows the criteria I have set for this thesis. To do this, I will consider the aforementioned criteria of naturalness, cohesion and segmentation of subtitles, as well the different perspectives of analysis as well. The guidelines together with these criteria and perspectives are good indicators of successful subtitles.

The first scene is set in the beginning of the film, where the two main characters, Elizabeth Bennet and Mr. Darcy, meet for the very first time. The scene is situated in a ball, where Mr. Darcy thinks he is too important to attend. Him, Mr. Bingley and Mr. Bingley's sister's arrival interrupts the ball, and everyone lowers their voices and turns their heads to see the newcomers. This scene contains two dialogues between Elizabeth and Mr. Darcy and two dialogues, where they discuss each other to other people. The second scene is near the end of the film, where things have changed between the pair; they are in love and want to live with each other for the rest of their lives. This scene starts with Mr. Darcy arriving through morning mist to the Bennet's house to see Elizabeth. Neither of them has slept the night before, because of thinking each other and past events. When Mr. Darcy reaches Elizabeth, he starts a long monologue, in which he confesses his feelings towards her and his wish to live

together happily ever after. Elizabeth stays quiet most of the scene, except for the beginning and the end, where she accepts the proposal in her own words.

The relationship between Elizabeth and Mr. Darcy changes drastically between the two scenes I have chosen. In the first scene both parties are not very fond of each other. Mr. Darcy thinks Elizabeth is beneath him and has a family with extremely bad manners, but most importantly, is “not handsome enough to tempt him”. Elizabeth dislikes Mr. Darcy since seeing him enter the ball with his friends. She dislikes Mr. Darcy even more after accidentally hearing him pan her to his friend. After the first meeting, Elizabeth would never dare to imagine them dancing, let alone getting married. There is a huge change between the starting point and the proposal, which the subtitler has to take into consideration when translating. The characters cannot act the same towards each other, e.g. they do not have to be so polite as in the beginning. Their demeanour towards one another have changed and that has to be shown in the subtitles as well.

In my analysis I notice that one weakness in both of the subtitle versions is the segmentation of lines. It is standard in Finland to use two liners instead of one liners, and the subtitles in Netflix have two liners only five times in the five dialogues presented in the research. One liners offer less space for subtitles, which makes the work of the subtitler even harder. When there is less space to write due to lack of time, features of speech are the first to go; they are sacrificed for the essentials, as in what is said not how it is said. This is the problem mostly with subtitles in Netflix, because the subtitles lack character and faithfulness to Elizabeth and Mr. Darcy’s nature. The subtitles published on DVD have longer durations and more two liners, giving the subtitler more space to convert the characters’ nature from speech to text, thus showing the real chemistry between Elizabeth and Mr. Darcy. As mentioned before, I have no certain knowledge whether segmentations were done prior to the subtitlers work.

Cohesion is another criterion in my analysis. Both subtitle versions are able to use similar language and phrases between different scenes. It is easy to follow whose line is written in the subtitle, and there is rarely any difficulty with following the scene while reading the subtitles. However, there are a few mistakes made with translations, e.g. wrong verb form or a punctuation mark used incorrectly. The tone of the scenes is mostly translated correctly, helping the viewer with understanding the scene properly. I have emphasized the meaning of words over the form, and both subtitle versions lack in this. The subtitles in Netflix have more trouble with correct translations, often leaving especially Mr. Darcy’s character bland.

Despite this, both versions have at least one exceptionally well done part, where they capture the true nature of the character or scene with their choice of words.

Duration or cueing does not play a big part of my analysis, since I have no certainty of whether the subtitlers have done them personally or they have used a template. Another factor why I decided to leave cueing out of my analysis, was that I have no means of seeing the precise time they were cued. I could only judge them by visual observation, which is not adequate for a thesis. However, cueing is an essential part of functional subtitles. For the subtitles to be considered well done, they have to be on time and not left hanging on screen after no one is talking. It can also spoil a big surprise, if the subtitles are cued too early. In both of the subtitle versions, it is visible that the cueing is not done correctly. The subtitles are frequently cued too early or stayed on screen for too long, making it visually noticeable even for a regular viewer.

The different perspectives (narrative, linguistic, semiotic and cultural) help in analysing subtitles. Narrative perspective includes the storytelling and what is given to a viewer. Both subtitle versions succeed in telling the story of the two main characters; despite the lack of character building, essentially, the viewer understands the story of how Elizabeth and Mr. Darcy fall in love. From linguistic perspective, the cohesion can and cannot be seen; it varies between different scenes, which might confuse the viewer. From semiotic perspective, the tone often differs between what is said and what is in the subtitles. This gives the viewer a different impression of characters and what they mean exactly. From cultural perspective, it is more preferable to use two liners. The subtitles in Netflix use one liners more frequently than two liners, often leading to omission of important information of the characters. This is not a strict rule to follow, but something to help both the subtitler and the viewer while making and reading the subtitles. In most cases, the translations contain natural sounding language, with an exception here and there.

There are two ways to determine whether or not the subtitles are successful; from the perspective of the viewer and the perspective of the subtitler. From the viewers' point view, the subtitles succeed in translating the speech from one language to another. In both scenes, the viewer comprehends what is said and to whom, and mostly how it is said as well. At the very least, the meaning of the words in their literal definition, is translated. From the translator's point of view, the subtitles are successful but do not always follow the criteria set for this thesis. The subtitles on DVD are able to capture the relationship between different

characters and the intention behind the characters' lines more frequently than the subtitles shown in Netflix. The subtitles in Netflix are more often literal translations, which is understandable, since it is more difficult to include characteristics when there is no additional space.

In conclusion, both subtitles are adequate in general; they give the opportunity to watch the film for someone who could not have done so otherwise. There are flaws in both, although the version used on DVD follows the criteria more frequently on a bigger scale. In my opinion, the most important part is that the viewer is given the opportunity to have the same viewing experience as someone who speaks the same language that is spoken in the film. Since the space for words is smaller in written form, the lines usually have to be shortened. In the worst case scenario, the subtitler needs to be able to compact many lines into only one subtitle. This is where the meaning of the words shows their significance; almost everything can be said in a shorter way when filler words are deleted. This does not exclude literal translations when done correctly. They are often the most efficient way to translate what is said, however, the translator has to use correct and descriptive words.

The field of audiovisual translation is fairly new and ever-growing. The need for functioning subtitles grows alongside the expanding use of media. My study does not represent the whole field, nor all there is to analyse. Yet, it can help research in this field with shedding light on the quality of subtitles through two scenes from one film. I would like to see more research on this field, especially with subtitles, since it has become part of our daily life. We see or use subtitles almost every day, whether we like it or not. The importance of art and culture is diminished in our society, despite it being the very essence of what makes us humans. Audiovisual translation enables that art to spread through the world. Although there is a lot to translate, it would be delightful to see the quality match the quantity.